

BIBLIOTECA

DE LA

Universidad de Salamanca.

Sala

Est.

Tab.

Núm.

73

22421

620535855

~~20 8 30~~

12

22421

conquies. quietum. por cess-
de strepito, o tumulto, o rebuelta. 4. Re-
m. 11. & Hiere. 30.
-viro, me pro. conquitis. buscar, o buscar
no. Marc. 8. De de coquistis. el tal acto
tuum. 15.
egno, gnas. reynar en vno. 2. Tim. 2.
ideo. des. si. sum. reyr con otro, y elctiuelse
on dos. r. porque la. n. de con, semuda en
Gene. 21. & Eccle. 30.
anguineus, a. um. pariente de sangre. Le-
21. & Ruth. 2.
ascendo, dis. di. sum. subit, o subit juntame
con otro. Gene. 41. & Iosue. 17.
necientia, cia. fce. ge. la q llamamos colcien
ia, que es saber de nuestro coracon. Ge. 43
cel bien, o el mal, y puede recebir error.
ynderelis es vn principio, o libre natural,
unos inclina a seguir el bie, y huyr, y mur-
uar del mal. Y diz en la, lynderelis, cortu-
el vocablo en la orthographia, que ha de

D 3

dezir

b20535855

~~20 8 30~~

19

DE OFFI
CIO EPISCOPI

MSCPPE0616

colorchecker

x-rite

MSCPPE0616

x-rite

ordinis minorum.

M. D. LXXI.

Coll. Soc. Esv. Lib. ex dono Regum.

Call for 1888

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
500 5th Ave. New York

Call for 1888

Call for 1888

PIETATE, GE-
NERE, ATQVE DO-
CTRINA PRAESTANTI VI-
ro, *D. Seuerino Scheiffart à Me-
raidt, Anthoniani instituti Præce-
ptori dignissimo, suus in Christo
Confrater Theodorus Coisfeldius
Coloniensis magnam precatur
salutem, & felicem admini-
strationem.*

Efflagitarunt à me vi-
ri docti, tui mei que
amantissimi, Præce-
ptor dignissime, vt
exercitij gratia in communem
Reipub. Christianæ vtilitatem,
hunc tractatum de officijs Ec-
clesiæ & Missæ ceremonijs (quē
ipse Guibertus de Tornaco or-
dinis Minorum posteritati ma-
nuscriptum reliquit) describe-
rem, descriptum, typis excudē-
A 2 dum

E P I S T.

dum committerem, excusum multis fore & lectu incundum & perutile. Aiebant enim esse optimi auspicii, si huiusce monumentis primitias studiorum meorum consecrarem; meq; facturum rem convenientissimam voto & instituto meo, si non minus studij, operæ, & diligentiæ in describendo hoc tractatulo ostendere, quàm fecissent hoc nostro ævo nonnulli clarissimi ac doctissimi viri in transferendis externæ sapientiæ authoribus. Quapropter licet viris illis ingenio, doctrina, & studio longe inferior sim, neq; in minimo etiam cum illis comparandus: nihil tamen magis abs re mea fore duxi, quàm voti compotes reddere eos, qui hunc laborem describendi meis imposuerunt humeris. Me verò si T. P. vel alius quispiam rogaret,

N V N C V P.

tet, cur post tot fere myriades
 Authorum, qui de Missæ sacri-
 ficio & officijs ecclesiæ siue de re-
 bus diuinis scripserunt, iam tan-
 dem actum agere, Penelope-
 que telam retexere aggrediar:
 huic tacitè tale do responsum.
 Quum sua quodq; tempus pro-
 ferat ingenia, multum sanè in-
 ter se distantia, neque id solum
 diuerso temporis tractu eue-
 niat, sed vno eodemq; die repe-
 rias mille hominum mores, &
 ingenia diuersa iudiciaq; alie-
 na: fit hinc vt quantumuis varij
 Authores, qui eadem de re scri-
 ptitarunt, ab alijs atq; alijs ex-
 petantur, legantur, atq; colātur:
 eò magis hic Author (qui an-
 te hæc nostra secula incognitus,
 cuius nec ipse Tritthemius me-
 minit, nec vllus alius & scripto-
 rum, qui de officijs ecclesiasti-
 cis

EPIST.

cis scripserunt, & propter antiquitatem & breuitatem maximè legi & expeti deberet. Vixit enim ante annos ferè trecentos sub Alexandro IIII. Pontifice maximo. Ceterum circumspicienti mihi, cui hoc opusculum potissimùm dicarem, en, dignissime Præceptor, tu præ cæteris solus occurrebas: quippe quòd multis argumentis exploratum habeam, me in amicorum tuorum numero nō posteriori semper abs te loco habitum fuisse: tùm vel maximè, quòd tam honorificè atq; mirificè iam pridem me in tuo exceperis domicilio, quodq; idē institutum ac religionis habitū profiteamur, ijsdemq; votis ac statutis simus inuicem deuincti: quare mihi profectò ingratius viderer, si ulli alij, quàm tibi hunc

N V N C V P.

hūc meū laborem licet exiguū,
 inscriberē. Accedit præterea sin-
 gularis Cōfratrū meorū in me
 amor & beneuolētia, qua vel so-
 la iure impelli deberem, vt cum
 nulla in re alia possum, saltē in
 hac me & tibi & toti Ordini me-
 morem gratumq; exhiberem.
 Tibi itaq;, R. D. P. meritò hic li-
 bellus licet exiguus dedicādus
 videtur, eò quòd habeas in hoc
 tuo Collegio Colon. cōfratres
 Theologico studio addictissi-
 mos, sacrisq; ordinibus recēter
 initiatos, vt illi ipsi tanquā Ty-
 rones ex hoc opusculo addisce-
 re queant, quid sibi illi ritus fa-
 cri velint, quidue Ceremoniæ
 in SS. Missæ sacrificio denotēt
 ac significēt, habeantq; ex eodē
 illo Authore iam primū in lucē
 edito certa quædam argumen-
 ta & loca, tā ex veteri quàm no-

EPIST. NVNC.

uo testamento desumpta, qbus
 ora nos oblatrātium obstruere
 & obturare possint. Si itaq; R.
 Præceptor, hoc exercitationis
 genus gratū tibi esse cognoue-
 ro, siq; tuo hortatu fuero insti-
 gatus, gratiusq; ocio nostro cō-
 sulueris: efficies pfectò, vt nō-
 nulla alia eiusdē viri opuscula
 huic nostro seculo accōmoda-
 tissima, simili studio ac labore
 describere, typisq; cōmittere,
 ac tuo ascribere nomini, haud
 sit graue & molestum. Equidē
 maiora tibi præstare pro singu-
 lari tuo in me amore & cuperē
 & deberē, sed quia maioribus
 officijs nō possum, hoc saltē mu-
 nusculo meum summū erga T.
 R. studium declarandū esse exi-
 stimaui. Vale. Ex domo nostra
 Anthoniana Hostenti ad Mœ-
 num 16. Kalen. Octob.

Re-

REVERENDO
PATRI AC DOMINO
D. GVLIELMO, VENERA
bili Aurelianensi episcopo, Frater
Guibertus in ordine minorum mi-
nimus reuerentiam paterna-
lem, & obedientiam
filialem.

 VOniam cum multa
precum instantia po-
stulatis, & penè ut ita
dicam exigitis, episco-
palis officij, quod in ecclesia Dei ge-
ritis, causas & origines scribi vo-
bis, nefarium censui tãta tamq̃, pia
non obsecũdare inssioni pro mea mo-
dulo paupertatis. Poteram siquidẽ
ego causas multiplices assignare, ne
quod petitis deberem literis exara-
re, præsertim cum ad hoc suppetant
meliores, quibus exuberat amplius
scientia, lingua, mores: & vos ipse
A S qui

2 DE OFF. EPISC.

Deut. 32.

qui petitis, qui iuris utriusq, notiti-
am comparastis, & solemniter do-
cuiſtis, ad hoc ipsum effectui manci-
pandum, idoneus magis estis. unde
scriptum est: Interroga patrem tu-
um & dicet tibi, maiores tuos & an-
nunciabunt tibi. Sed nè viderer ex
incuria vel ingratitude, vel con-
temptu, velle subterfugere laborem
impositū, vel impactum: & sic per
consequens, nè turbare petentis affe-
ctum, semotis aliquātisper proprijs
occupationibus, quibus plurifariā
& varijs teneor irretitus, Christo
duce, aggrediar opus iniunctū. Sci-
ens tamen, quod in flammam more
Mutij mitto manum: dū simplici-
tatem meā caninis expono rictibus
erodendam. Sic enim sales Satyrici
se immiscēt, ut si quid hodie literis
demandetur, inchoatio fit invidia,
continuatio labor, finis odiū habea-
tur, ad illos duntaxat qui in angulis
garris-

TRACTAT. 3

garriunt, cachinnant in conuiuijs,
 silent in scholis, & ponentes maculā
 in electis, bona in mala conuertunt,
 & molarem detractiōis insigunt.
 Sed hæc hæctenus. Quoniam igitur
 opus arduum est, puteus enim altus
 est, & in quo hauriam non habeo,
 nisi porrigat ipse, qui Samaritanam **Ioan. 4.**
 mittens ad aquam viuam, dat om-
 nibus affluenter, ut inter medium
 montium transeuntem aquam hau-
 riam in gaudio, de fontibus Salua-
 toris. Ipsum inuoco Deum viuum, **Apoē. 3.**
 qui habet clauem David, ut operta
 reuelet humilibus, ut me introdu-
 cat in cellam vinariam, in qua mi- **Can. 2.**
 hi supernum demonstret exemplar,
 quod Moyse legimus in monte mon-
 stratū, quod in officio ecclesie mili-
 tantis cernimus diligentius expoli-
 tum: solus enim ipse ordinem cæli
 nouit, qui rationes ipsius in ecclesia
 mysterijs mirabiliter ordinauit. Ip-

4 DE OFF. EPISC.

sum autē inuoco Spiritum sanctū,
ut mihi inspirare dignetur, ut fide-
liter & veraciter aperiā eorum,
de quibus petitis rationem. Scio e-
nim quamplurimos de officijs eccle-
siasticis conscripsisse, ut Isydorum
Amalarium, Robertum, & Bedā,
Innocentiū, & alios quos mihi plu-
rimis impeditos non vacauit, vel
saltem perfunctoriē, videre. Qua-
re si post tantos patres aliquid scri-
bo, presumptuosus censerī non de-
beo. Vos etenim ipse nostis, quod
cū essem insipiens, vos me coegi-
stis. sed hac hactenus. Ut igitur in-
promptu magis appareat, quod di-
cetur, liminares officij Episcopalis
titulos proposui. prout in eo quod mi-
hi dimisistis ordinario, vidi pleni-
us contineri.

CAP. I.

Ad sacer-
dotale of-
ficiū spe.

EIS qui sacras literas didice-
runt, & in thesauro memoriae
recon-

TRACTAT. 5

recondiderunt, dubium non esse nō
 dubito, quin ad officium sacerdotale pertineat benedictio. Unde in Genes. Melchisedech introducitur Sacerdos Dei altissimi, sacerdotem euangelicum præfigurans sine successione carnali, benedictionem impartiens Abraha de prælio reuer-
 tenti. Non est autem dubium, quin minister sit sacerdos diuinorū munerum, qui populo impetrat per benedictionis suæ ministerium: per ipsos enim sacerdotes Christum induimur, Dei filio conuimur, & mēbra tanti capitis efficimur, dum benedictionis effectum assequimur.

stat bene-
 dictio: &
 denota-
 tur excel-
 lentia sa-
 cerdota-
 lis.
 Gene. 14.

Quare necesse est eum ita viuere, quasi iam in cœlo consiliet, qui cœlestia populis distribuit & ministrat. Qui enim nobiscum degunt in terris, potestatem habent in cœlis, quæ negata est angelis & archangelis. Cui enim aliquando dictū

6 DE OFF. EPISC.

lac. 5.

est angelorum? Quaecumq; ligaueris
super terram, erunt ligata & in cœ-
lis. Habent enim principes mundi
potestatem aliquam corpora vinci-
endi solum in terris: habent sacer-
dotes vinculum potestatum in a-
nimas, quorum sententia confirma-
tur in cœlis. Et si ad corpora descen-
damus, sanitatem impetrat sacerdo-
tale munus. Infirmatur aliquis ex
vobis, dicit Iacobus, inducat Pres-
byteros ecclesiae, & orabunt pro eo,
& cetera quae sequuntur. Hi sunt
secretarii domini, socij angelorum,
principes populorum, per quos spiri-
tualiter generamur, Christi carne
reficimur, & sanguine saginamur,
à peccatis absoluiamur, gratia repa-
ramur, & varijs virtutum muneri-
bus, per eorum benedictiones my-
sticas adornamur. Quarum alia
sunt sollemnes: Sollemnes autem
sunt, quae sollemniter fiunt: quarum
quæ.

TRACTAT.

quædam respiciunt tempora, quædam verò personas, & res personarum, quædam res Sacramentales, ut etiam æterna: quorum exempla patent per capitula supradicta.

Non sollemnes autem sunt, quas ingerunt sacerdotes in fine missæ distribuunt, & cum cibos & huiusmodi benedicunt.

CAP. II.

Sollemnes ergo benedictiones, De benedictionibus, b' Episcoporum sollemnibus, & forma crucis, per quam exprimitur benedictio.
Sed sollemnes pertinent Sacerdotes, scilicet ad Põtifices, quas sollemniter per sollemnes exhibent di-
es, quæ causam & originem nanciscuntur ex eis quæ in Numeris sic leguntur. Loquutus est dominus ad Moysen, dicēs: Loquere Aaron & filiis eis, sic benedicetis Israël, & dicetis eis. Benedicat tibi Dominus, & custodiat te: ostendat Dominus faciem suā tibi, & misereatur

tui.

8 DE OFF. EPISC.

tui: conuertat dominus vultum su-
um ad te, & tibi pacem. Tres igitur
clausulae in hac benedictione tan-
guntur, & tres clausulae similiter in
benedictionibus Episcopi solemnibus
apponuntur, & triplex gratia
appetitur, quae videlicet informet
liberi arbitrii facultatem, illuminet
rationem, ordinet voluntatem.
Et triplex malum remaneri per op-
positum postulatur: custodia à ma-
lo culpa, releuatio à malo miseria si-
ue poena, liberatio à tentatione, per
quam impeditur pax animae. Ter-
etiam dominus in hac benedictione
ponitur, vt Trinitatis gloria mani-
festius declaretur, unde & tribus
digitis Episcopus benedicit, & tri-
bus digitis iuxta vaticinium Esaie
Dominus terrae molem appedit. &
in his tribus digitis forma crucis
exprimitur, in cuius crucis effica-
cia nobis omnis spiritualis benedi-

Isa. 40.

ctio

TRACTAT. 9

*Etio ministratur. Quia enim per
 crucem liberamur à culpa, visita-
 mur in gratia, regnamus in patria,
 ideo nunquam datur benedictio
 propriè sine crucis forma: videte li-
 berationem: Serpēs in palo figitur, Num. 21.
 & Israël à serpentibus liberatur.
 Signatur Tau in frontibus viro-
 rum gementium, & euadit angelus
 ferientis exterminium. Habet an-
 gelus in Apoc. signum Dei vini,
 & cohabentur angeli, quibus da-
 tum est nocere terræ & mari. Pon-
 tur sanguis in superliminaribus He-
 braeorum, & in utroq; poste: quæ po-
 sitio secūdum crucis dispositionem
 fuit, & sic percussis Aegyptijs si-
 gnatus cum suo possessore locus eua-
 sit. Attendite per crucem: gratiæ
 visitationem, amaritudo in aquis
 Marach inuenitur, sed immissio-
 ne ligni mystici dulcorantur. Ad-
 uertite regni futuri figuram in cru-
 ce.*

Exc. 9.

Apoc. 7.

Exod. 12.

Exod. 15.

10 DE OFF. EPISC.

- Exod. 17.** *ce! protenduntur manus in cœlum, à Moysè superatur Amalech, vincunt Israëlita, factus est, ait Esaias, principatus Christi super humerū eius: quia per crucis efficaciam speratur gloria & triumphus: formā autem crucis benedicens exprimit.*
- Esa. 9.**
- Gen. 49.** *In cuius figura Iacob in ultimo spiritu constitutus Ioseph filijs benedicens, & formam crucis exprimens, manus commutans in crucis speciem. Ritu verò communi, à superiori descendit inferius, & à sinistra transit in dexteram: benedictis dextera, Christum præfigurans, per quem cōfirmatur benedictio nostra, qui de cœlo descendit in terrā & à Iudeis transiit ad gentes, ad ecclesiam, scilicet gentiū, à Iudeorum synagoga. Hæc igitur dicta sunt pro benedictionibus sollemnibus, quæ pro festorum & temporis differentia variantur, prout con-*
grua

TRACTAT. II

grua & diuersa gratiarum munera postulantur.

CAP. III.

Sunt & alie benedictiones non sollemnes, quae in fine Missae conferuntur populo tam per Episcopos, quam per minores alios sacerdotes. Hunc enim morem tenet Ecclesia, ut benedicatur populus post mysteria consummata, quia dominus ante ascensionem ascensurus in caelum, discipulos suos in Bethaniam duxit, & eisdem in fine benedictionem dedit. Luc. 24.

CAP. IIII.

Sunt & alie benedictiones similiter non solennes, quae usitata & communi nomine benedictiones dicuntur, & quadragesimali tempore conferuntur, cum humiliter Deo capita nos iubemur: Quadragesimali enim tempore nouit aduersarius noster Ecclesiam contra se singulare sumpsisse certamen, & ideo fortius instat

De benedictionibus quae dantur in quadragesima in fine Missae.

ad

12 DE OFF. EPISC.

ad rapiendū, si quem inuenerit negligentius se habentē. Et ideo sacerdos Ecclesiasticus, ut prudens Agonicheta, quanto in maiori periculo videt milites fore, tanto munit eos amplius sua benedictione: unde & humiliari capita precipit, & deinde benedicit, quod prius virtutū summus specimine vestiēdi, & sic benedictionis gratiam habituri. Huius benedictionis extremae puto figurā fuisse benedictionem tam Iacob, quam Moysi in extremo spiritu. Et de illo quidem in Genesi scriptum
 Gen. 49. est: Benedixit Iacob singulis benedictionibus proprijs, & praecepit eis dicens: Ego congregor ad populum meum, &c. quae sequuntur. De alio
 Deut. 33. verò fit in Deuteronomio. Hae benedictio qua benedixit Moyses homo Dei filios Israhel ante mortem suam.

CAP. V

Sunt

Sunt & alia benedictiones communes, quibus in mensis, cibis, & potibus solent benedicere sacerdotes. Has figuratas legimus in Genesi. Cum Isaac Iacob benedixit, sicut scriptum est: statim ut sensit vestimentorum eius fragrantiam, benedicens ait: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit dominus. Ubi dicit Hieronymus, tradunt Hebraei primogenitos functos officio sacerdotum, & habuisse vestimentum sacerdotale, quo induti victimas offerebant, antequam Aaron eligeretur in sacerdotium. Ut autem causa compedi de his benedictionibus transeamus, videmus cum familiare colloquiū cum viris sanctis habemus, cum ab ipsis recedimus, benedictionem in ultimo postulamus. In cuius figura legitur Abraham à Melchisedech benedictus.

De communibus benedictionibus quæ fiunt in mensis & cibis. Gen. 27.

Gen. 14.

CAP.

CAP. VI.

De origi-
ne Syno-
di, eiusq;
utilitate
& serie.

Post benedictionum mysteriū
conuertamus oculos mentis ad
Synodum, cuius originem, utilita-
tem, & seriem describamus. Syno-
dus igitur, ut testatur Isydorus, ex
græco cœtus interpretatur: eò quòd
in unum Sacerdotem & ad nutum
Episcopi congregantur: ut eorum
excessus fideliter corrigantur: &
per eos salubria monita populo tri-
buantur. Unde scribitur in libro
4. Congrega mihi 70. viros de se-
nioribus Israël, quos tu nosti quòd se-
nes populi sint ac magistri, & duces
eos ad ostium tabernaculi fœderis.
Et sequitur: Tradamq; eis de spiri-
tu tuo, ut sustentent tecū onus popu-
li. Ubi & quatuor conditiones tan-
guntur, quæ in sacerdotibus requi-
runtur. Quod enim seniores dicit,
ad ætatem refertur legitimam:

Quòd

TRACTAT. 15

*Quòd senes populi: refertur ad vitam. Aetas enim senectutis (ut in Sapientia libro legitur) vita Sap. 4. est immaculata. Quòd magistri, pertinet ad scientiam. Quòd duces populi, ad experientiam. Synodalis enim congregationis Paulus in Actibus Apostolorum formam docuit, cùm iturus Hierosolymam presbyteros congregavit: Videte, inquit, gregem, in quo vos Spiritus sanctus ordinavit. Et ad Titum Tit. 1. sic ait: Huius gratia reliquite Creta, ut ea quae desunt, corrigas, & constituas Presbyteros, quemadmodum ego disposui tibi. Sed postmodum tribulationibus inualescen-
 tibus, non fuit per multa tempora licitum Episcopis in aperto congregare Clerum. Postmodum verò à temporibus Constantini liberè est concessum, ut facerent cōgregationes suas Episcopi, & salubribus & necessa-*

16 DE OFF. EPISC.

necessarijs ordinatis informarent
populum. Tunc celebrata est sancta
Synodus Nicena. Successerunt &
alia, de quibus originem sumunt E-
piscopalia concilia, quæ etiam ex in-
dè sunt usq; ad sacerdotales Syno-
dos propagata.

CAP. VII.

De utili-
tate Syno-
di, & in fi-
ne adijci-
untur pe-
ricula Sa-
cerdotũ,
quæ fate-
ri debet.

Congregantur igitur etiã sa-
cerdotes ad Synodum, ut suũ
periculum agnoscant, vitam corri-
gant, & Episcopum docentem au-
diant. Audi correctionem: congre-
gavit in Actibus Apostolorum Pau-
lus aliquantulam sarmentorũ mul-
titudinem, &prehendit viperam
latentem, quam in figuram corre-
ctionis aliquando secundum seueri-
tatem exercendæ proiecit in ignem.
Audi p̃p̃i patris admonitionem, le-
gitur in Genesi, Iacob dixisse filiis
suis: Cõgregamini filij Iacob, & au-
dite Israël patrem vestrum. Audi-
ant

ant & Sacerdotes periculum suum,
 & tinniant aures audientium. Pri-
 mum occurrit in periculis: quoni-
 am Sacerdotes non solum pro suis,
 sed pro subditorum criminibus sub-
 iacent poenis aeternis. Unde scri- Heb. 13.
 ptum est: Obedite prepositis ve-
 stris: Ipsi enim vigilant rationem
 reddituri pro animabus vestris. Si
 autem ei, qui unum & minimum
 scandalizaverit, expedit, ut mola Matt. 18.
 asinaria suspensa in collo demerga-
 tur in mare: Ille verò, qui non so-
 lum unum aut duos, sed tantam mul-
 titudinem perdiderit, qualia puta-
 tis poenarum genera sustinebit? Non- 1. Reg. 4.
 ne Heli pro filiorum criminibus, il-
 lud triste indicium est perpeffus?
 Nonne Moyses ille vir mitissimus, Deut. 34.
 & Dei familiaris, propter peccata
 concitatus plebis, terram non attigit
 promissionis? Sed forsitan aliqui alle-
 gabunt ignorantiam; quia peccata

B popu-

populi nescierūt. Hic Ioannis Chrysostomi audiatur sentētia de libro, qui dicitur de dignitate Sacerdotali sumpta: dicit enim: Neq₃ imperitiam causari poterunt, neq₃ ad ignorantiam conuolare, neq₃ necessitatem opponere de aliorū coactu: sed citius puto aliquem Laicorum, qui gehenne pro peccatis suis probe tur esse obnoxius, hunc esse adiuvandum suffragio, quā Sacerdotē cū accusatur pro aliorū delictis. Quoniam qui fuerat cōstitutus, ut aliorū ignorantias emendaret, & Diabolo denunciaret insidias, ignorantia se defendere nō valebit, neq₃ dicere, non audiui tubam, neq₃ prescivi pugnam esse venturam. Secundo, accedit ad periculum difficultas regendi populū. Sicut enim omnium hominum corpora ex iisdem constituuntur elementis, tū proprium quoddam temperamentū est eorum

eorum in omnibus complexionatis,
ratione cuius alijs & alijs medica-
mētis indigent, & alimentis alijs &
alijs: ita aliter oportebit & aliter se
habere praelatum secundum mores
varios subditorum. Alios enim
corrigit consolatio, alios increpatio:
& horum alijs competit coram alijs
increpari, alijs secretius admoneri.

Si enim unum animal ex multis
compactum animalibus, specie &
proprietate distinctis magnis & par-
uis domitis & indomitis, uni conce-
deretur homini ad seruandam: quā
difficile & penè impossibile esset, id
animal sic regi, ut proprietates &
mores exigerent cuiuslibet anima-
lis, in illo uno corpore sic compacti;
cū nec eisdem sibilis agerentur,
nec eodem cibo & potu nutriren-
tur; sed interdum ipsis iisdem mo-
dis, quibus unum ad mansuetu-
dinem prouocaretur, aliud ad

furorem suscitaretur: & quantum industrie & laboris custodem illius animalis impendere oporteret, ut corpus illud ita regeret, ut ipsum ex tanta diuersitate compositum, in pacis unitate & tranquillitate persisteret.

Tertiò periculum aggranatur, si non à pastore animarum vniuersalis perfectio habeatur. Si enim lex illa Moysi maculas in sacerdotibus etiam corporales non patitur: si, ne quid corporalis vitiij habeant hostia vel sacerdos, diligentissimè perscrutatur: profectò apparet ex figuris, quod vniuersalis perfectio & puritas esse debeat in nouæ legis Sacerdotibus & ministris. Non qualis in populo, quæ dicitur perfectio sufficientiæ, sed eminentior, quæ dicitur excellentiæ. Nam sicut nec ætas una omnibus, nec vultuum liniamenta cunctis sunt eadem, nec totius

totius terra una est aequalitas, nec stellarum unus est splendor: sic nec subditorum atq³ regentiū una perfectio. Indè est, quod Saul ab humero & sursum eminebat super populum Hebræorum. 1. Reg. 10.

Imò quanta est differentia inter rationalia & bestias, quæ rationis officio non utuntur; tanta esse deberet inter rectores & cæteros qui reguntur; alioquin Prælati, Pastores, & oues, subditi minimè dicerentur. Hac est igitur vniuersalis perfectio, per quam domini Sacerdotes exterioris operis totum sibi subiectū populū alliciunt ad virtutes. Quarto ad periculum additur pœna, quā Sacerdotum criminibus scriptura proponit. Certè Nadab & Abin, Leu. 10. vastat incendium, dum ignem offerunt alienum. Hely verò Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatur: eius verò filij non rectè utentès mi-

- nisterio, sed diuina temerantes sacrificia à Domino feriuntur. Sed
1. Reg. 4. Hely certè coercuit filios & corripuit lenitate & mansuetudine patris, non auctoritate, non seueritate (sicut debuit) Sacerdotis. Ozan
1. Par. 13. mortis pœna mulctauit, dum arcam Domini temerè contrectauit. Com-
- Osee 5. minatur Osee Sacerdotibus, qui laquei facti sunt in specula, & quasi retia ad capiendas animas extensa.
- Ioh. 2. N'onne Ioël his, qui ad altare deferunt lamentationem iniungit, & in cinere & sacco morari præcipit.
- Mich. 3. Propter eos, ait Micheas, Syõ quasi ager arabitur in Hierusalem, sicut casa in pomerio, ut alia translatio dicit. Propter hoc etiã ait Abacuc: Subuertitur lex, & iudicium ad finem non peruenit. Non respiciam, inquit dominus, ad hostias vestras, ultra & munera non suscipiã de manibus vestris. Si testimonia
- scri-

scripturarum retexerem omnia, quibus comminatur criminibus Sacerdotū, difficilior esset assumptio, & relinquere oporteret opus inceptum. Quintò & in hoc periculum aggranatur, quòd multò grauius Sacerdotum, quàm Laicorum culpa puniuntur. Israelitas Prophe- ta grauius ceteris gentibus incre- pant, quòd post accepta beneficia peccantes tormenta maiora merue- rant. Offerri iubet lex sacrifici- um pro Sacerdotis ignorantia, quantum pro totius populi culpa, quia sic piè sentitur. Immo sicut Origines dicit, tantò indigent vulnera Sacerdotis auxilio, quan- tiò simul uniuersa populi multitudo. Nō video, quod indigerēt ampliori sacrificio Sacerdotes, quàm popu- lus expiari, nisi grauiores deberent eorum culpæ censeri. grauiores au- tem eas facit non conditio vel genus

24 DE OFF. EPISC.

operis, sed dignitas facientis. Filia
Sacerdotum, quibus nihil erat com-
mune cum officio sacerdotali, ta-
men propter honorem parentum
multo seueriori, quam alia mulie-
res in eodem etiā crimine fornica-
tionis subiacent ultioni. Ex honoris
consideratione procedit, quod Do-
minus mitius subditum, presiden-
tem verò seuerius punit, & insuper
non soli Sacerdotes damnum pati-
untur in suo peccato, sed infirmo-
rum animas interficiunt, quæ illo-
rum corrumpuntur exemplo.

Sed quis in his mirum, cum hu-
ius officij difficultates & pericula
numerare nitimur; perindè mihi
videatur, & altitudinem cœli, &
latitudinem terræ, & profundum
abyssi velle metiri.

CAP. VIII.

De Euan-
gelio,

Congregatis igitur Sacerdo-
tibus ad Synodum, prima die
legi-

TRACTAT. 25

legitur eis hoc Euangelium : Ego sum pastor bonus. In quo plenius edocentur, quod eorum est officium: Pastores enim sunt animarum: in cuius figura, requisiti filij Israël, quid haberet operis hoc mysterium in Genes. responderunt in presentia Pharaonis: Pastores, inquiunt, omnium sumus, & serui tui, & nos & patres nostri. Et bene pastor, à pascendo enim dicitur actine.

CAP. IX.

SEcunda die legitur eisdem hoc Euangelium: Vos estis sal terræ. vel illud: Estote misericordes, pro vario usu ecclesiarum. Sal igitur appellati sunt Sacerdotes, ut condiant virtutibus, & exsiccent à vitijs aliorum mentes. Sal enim naturam habet conditiuam, teste Iob 6. Non enim potest comedi insulsum quod non est sale conditum, & putredinis corruptina. Unde & sale im-

quod le-
gitur pri-
ma die in
Synodo.
Ioan. 10.

Gen. 46.

De Euan-
gelio qd
legitur
die secun-
da.
Matt. 5.
Luc. 6.

4. Reg. 2. *misso ab Heliseo, sanatur in aquis corruptio. Notandum est autem quod in illo Euangelio quadruplex proponitur eis similitudo; salis, & lucis, ciuitatis supra montē posite, & lucerna super candelabrum sita. Sinit igitur sal, ut animas con-
diant ad incorruptionis sanitatem: lux, ut illuminent ad cognoscendam veritatem: Ciuitas, ut acquisitos ab hostibus defendant: lucerna ardens, ut defensos ad amorem diuinitatis accendant. Terribile ta-
men est satis, quod si sal euannerit, quod fit quando liquefcit, hoc est, quando resoluitur, quando videlicet humidum & frigidum dominantur: timor aduersitatis, quo corda gelantur, hoc est, amor prosperitatis, quo exinaniuntur. Quod si fiat in quo salietur? id est, in quo populus instruetur? Ad nihil enim valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculce-*

culcetur ab hominibus, quia sal exinanit. nihil valet ultra. Nā sicut in Luca dicitur, neq₃ in terra, neq₃ in sterquilinio utile est. Non terra valet, quam germinare prohibet: Non sterquilinio, quia faciūda e nō sinit. Sal igitur exinanitū nihil valet ex defectu gratiæ, foras mittitur ex amissione gloriæ, conculcatur ex inflictione pœne.

Luc. 14

CAP. X.

Tertia verò die legitur Euangeliū illud: Designavit dominus, & alios 72. discipulos: in quo admonētur sacerdotes de zelo prædicationis, de amouendis vitis cupiditatis, de procurādo bono pacis: de quibus satis in sermōe primò tetigimus, idēo super sedemus. Hoc tamen notandū, quod in his & in alijs varius est usus in diuersis ecclesijs, secundum quod citius expediūtu, aut tardius negotijs pertractatis.

De Euangelio, qd legitur
tetiā die
Luc. 10.

De origi-
ne dedica-
tionis
Ecclesiæ.
Ioan. 10.

Tertius titulus ecclesiæ est, cu-
ius originem ex scripturis pos-
sumus inuenire. Festiuitates enim
annuas dedicationis ecclesiarum in
Euangelio Ioannis legimus, ubi di-
citur: Facta sunt encœnia in Hiero-
solyms, & hyems erat. Encœnia e-
nim sollemnitates dedicatōnis erāt
tēpli: unde & gracè καὶνόν appella-
tur nouum. Illum enim diem, in quo
templum dedicatum erat, Iudæi so-
lemniter celebrabant, ut & diem
festum agebant: sed nunc longè ali-
ter est. Cum enim iam careant tē-
plo, iam careant & cultu diuino;
quid mirum si careant illo festo, cū
a nobis nunc Christianis mos ille
primarius custodiatur, quia ad nos
translata gloria comprobatur: Ta-
bernaculum primum Moyses Do-
mino condidit, deinde Salomon tē-
plum instituit, quod Esdras postmo-
dum.

TRACTAT. 29

dum reparauit: sed cum fides Christi enituit, pia Christianorum deuotio per totum mundum Christo ecclesias consecrauit. Diebus autem octo festum illud extenditur; quia tot diebus à Salomone festum dedicationis explebatur. Unde legitur, quòd Salomon octo diebus celebrabat dedicationem. Ibi conueniunt fideles, ut orationes suas fundant domino, & effectum reportent, sicut signatũ in oratione Salomonis iam fundato templo.

CAP. XII.

ANtequam Ecclesia consecratur, vigilie fiunt in ipsa nocte in honore sanctorum, quorum reliquie ibi condenda sunt: de quarum vigiliarum sciendum, quòd earum antiqua fuit institutio. Esaias dicit: Anima mea desiderauit te in nocte, &c. quæ sequuntur. Dicit & Propheta Dauid: Media nocte sur

De vigilijs quæ fiunt in nocte antequam Ecclesia dedecetur. Esa. 26.

Psal. 118.

B 7 gabam

- gebam ad confitendum tibi, &c.
- Exod. 12. Hoc namq; tempore vastator angelus transiens Aegyptiorum primogenita cōsumpsit: & hoc tempore se venturū dominus repromittit. Beati ergo illi, quos, cūm venerit, vigilantes inuenerit, nisi fortè propter incertitudinem vocet tempus ipsius noctem. *Qua* enim hora nescimus, Dei filius est venturus, sed *sine* sic, *sine* sic, *sine* serò, *sine* media nocte, *sine* galli cantu, *sine* manè venerit. Beatus, qui vigilauerit. Ad hoc pertinet quod Iesus in nocte pernoctabat in oratione. Sic Paulus & Syllas in custodia positi carceris orationibus vacantes, soluti sunt à vinculis, concussis carceris fundamentis. Erubescant igitur Heretici, qui dicti sunt *Nictizantes*, quos latine somniculosos dicimus, qui, ut singula quæq; locū teneant sortita decenter, de die afferunt vigilandum, & de no-

TRACTAT. 31

de nocte dormiendum, & non vigi-
landum, ne iura temeretur diuina:
qui noctem ad requiem sicut diem
constituit ad laborē. Sed cū ex phan-
tasmatum suorū erubescencia mens
eorū efficiatur ebria, & suppetat eis
somni materia, impletur in eis il-
lud, id est, ad Thessalonicenses: Qui Theff. 1.
dormiunt, nocte dormiunt; & qui e-
brii sunt, nocte ebrii sunt. Igitur fra-
tres, non dormiamus sicut & ipsi, sed
vigilemus & sobrii simus. Nō enim
sumus filij noctis & tenebrarum,
sed filij lucis.

CAP. XIII.

Prosequenda sunt breuiter ea,
quæ ab Episcopo in dedicatio-
nibus geruntur, ut eorum visis sig-
nationibus spiritualis sensus aliquis
habeatur. Notandū ergo, qd̄ ea quæ
in Ecclesia fiūt visibiliber, in anima
Deus operatur inuisibiliter, quæ ve-
rē Dei tēplum est, sicut scriptū est,
Mysticē exponit ea, quæ ab Episco-
po in de-
dicatio-
nibus ge-
runtur:
latius q̄;
prosequi-
tur singu-
la.

32 DE OFF. EPISC.

- 1. Cor. 3.** *Templum Dei sanctum est, quod estis vos: ubi fides fundamentum iacit, spes erigit, charitas consummat & perficit. Ecclesia igitur dedicanda, anima sanctificanda, aqua, poenitentia, sal, sapiens, trina aspersio, trina baptismi immersio, luminaria, 12. Apostoli crucis mysterium predicantes, Pontifex Christus, virga potestas eius, trina percussio, coelestium, terrestrium, & infernorum dominatio servitura Christo, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, &c. Interrogatio inclusi, ignorantia populi, apertio ostij, euacuatio peccati, Intrans Pontifex precatur domui pacē: Ingrediens Christus in mundum, pacem fecit inter Deum & hominem: deinde prostratus erat pro sanctificatione domus: & Christus ad passionem humiliatus erat pro discipulis suis, & pro credituris omnibus. Descriptio alphabe-*
- Philip. 2.** *tur, &c. Interrogatio inclusi, ignorantia populi, apertio ostij, euacuatio peccati, Intrans Pontifex precatur domui pacē: Ingrediens Christus in mundum, pacem fecit inter Deum & hominem: deinde prostratus erat pro sanctificatione domus: & Christus ad passionem humiliatus erat pro discipulis suis, & pro credituris omnibus. Descriptio alphabe-*

phabeti in pavimento, simplex doctrina fidei est in corde humano, versus à sinistro angulo Oriētis, ductus in dextrum Occidentis: & alter à dextro angulo Orientis, in sinistrum Occidentis, crucem representant, & collectionem utriusq; populi figurant. Unde Iacob cancellatis manibus filiis Ioseph benedixit. Christus ab Oriente transiens, in sinistra reliquit Iudeos, & venit ad gentes: quæ cum prius essent in Occidente & in sinistra: dedit esse in Oriente, & in dextra; & tandem à gentibus in dextra Oriētis visitabit Iudeos in sinistro angulo Occidentis: Deinde stans Episcopus ante altare innocat Deum in adiutorium; significās eos, qui percepta fide se preparant ad pugnam tentationum; & quia adhuc incertamine sunt, quasi inter suspiria, nondū adhuc adiungitur Alleluia.

Post

Gen.

Post hac aqua benedicitur cum sale & cinere, addito vino misto aquae. Aqua populus, Sal doctrina, cinis memoria passionis Christi, vinum incunditas diuinitatis, aqua, passibilitas humanitatis: quae duo coniunguntur, quia istae duae in Christo uniebantur. Aspersarium de ysopo, quo Ecclesia aspersa mundatur, humilitas, per quam anima sanctificatur: funditur aqua benedicta ad basim altaris, quia Deo humiliter committendum est, quod excedit vires humanas in diuinis mysterijs. Altare linteo extergitur, quia caro Christi, & etiã cuiuslibet Christiani ad gloriã immortalitatis per multas passiones perducitur. Offert Pontifex thus super altare accensum in modum crucis in medio altaris, & per quatuor angulos eius de oleo sanctificatio crucem facit: & deinde tres cruc-

ces

ces per singulos parietes Ecclesie de eodem oleo, & sic consecratione, albo velamine incensum, orationes. oleum, gratia spiritus sancti. Crux per quatuor angulos facta, Christi passio per quatuor climata mundi declarata. velamen album, immortalitatis gaudium.

CAP. XIII.

Post sollemnitatem vigiliarum sequitur de impositione reliquiarum. Unde canon dicit, quod altaria euertantur, in quibus reliquie nulla probantur, & c. quae sequuntur.

Solemni-
tatem vi-
giliarum
sequitur
imposi-
tio reli-
quiarum.

Sanctorum enim membra & corpora vera Dei sunt animata templa, per quae diuina accipimus responsa coniungis, & deuota agitur in cordibus eorum memoria. Et ideo Ecclesiam dedicatam intrantes, ut oremus dignum & iustum est, ut eos, quorum ibi viget memoria, praesentes in cordibus habeamus,

36 DE OFF. EPISC.

Num. 19. *ut per eos vel ad votum, vel ad meritum impetremus: Unde & in lege, qui tingeat mortuum immun-
dus erat. & in Canone præcipitur, ut Ecclesiam, ubi paganus sepultus est, consecrare non liceat: & siue fidelium, siue infidelium corpora ibidem sepeliantur, exponantur, & eijciantur; & postmodum sicut moris est, sanctorum reliquie immit-
tantur. Non enim dicendum est eos esse mortuos, quorū anima sunt in manu Dei. Et de quibus scriptū est: Corpora sanctorum in pace sepulta sunt, & vivent nomina eorum in aeternum.*

Eccl. 44.

CAP. XV.

De præ-
paratio-
ne Epi-
scopi ad
Missam,
siue qua
non sunt
Ecclesiæ
dedicandæ

Sequitur de officio Missæ, siue qua non sunt Ecclesiæ dedican-
de. Et quia satis apparet, unde sumuntur illa, qua in ipsa Missa cantantur, ideò generaliter aliquid inde dicatur. Imprimis igitur se præ-
parat

TRACTAT. 37

parat Episcopus ad celebrandam
 missam; præmittens Psalmos quos-
 dam & confessionem, secundum
 consilium Psalmistæ, dicentis: Pre- Psal. 83.
 occupemus faciem eius in confessio-
 ne, & in psalmis iubilemus ei. Sunt
 autem hi psalmi quinq₃ secundum
 consuetudinē curiæ Romanæ: Quā Psal. 84.
dilecta, &c. Benedixisti, &c. Incli Psal. 85.
na Domine, &c. Credidi, &c. & Psal. 118:
De profundis, &c. Ut quidquid im Psal. 115.
mundum contractum est trāsgres-
sione quinq₃ sensuum, totum solua-
 tur oratione quinq₃ psalmorū. Quos
 si quis diligenter attenderit, inspi-
 ciet quā benè congruunt celebra-
 turis Eucharistiæ Sacramentum.
 Et adduntur orationes speciales ad
 impetrandum mūditiā cordis &
 corporum. Lauat etiā manus cor-
 poraliter, ut intelligatur actis mun-
 dari spiritualiter. sicut scriptum
 est: Lauabo inter innocentes manus Psal. 25.
 meas,

38 DE OFF. EPISC.

meas, & circumdabo altare tuum Domine. Quis enim corde polluto ad altare accedit, carnem Christi consecrat, contrectat, & comedit, nisi qui sibi iudicium manducat & bibit? Signa autem quæ pulsantur in Missæ principio, tubas argenteas signant & ductiles, quibus conuocabatur populus in veteri Testamento. Unde in libro Numeror. legitur: Fac tibi duas tubas argenteas, quibus conuocare possis multitudinem. Et quod distinguebatur antiquitus in clangore tubarum & differentia sonituum, hoc idem representatur nunc in Ecclesia, cum aliter pulsetur in festis, aliter etiam pro mortuis, & aliter in conuocationibus faciendis.

Num. 10.

CAP. XVI.

De accessu
Episcopi ad
Altare.

Preparatus igitur Episcopus ad celebrandam Missam solemnibus indumentis ad altare procedit.
Et

Et secundum morem Romana Ec-
clesie pracedit Subdiaconus, qui
portat librum Euangelij clausum
vsq³ ad altare: quo ibidem aperto
osculatur Episcopus librum, ducunt
Episcopum Sacerdos & Diaconus,
alter hinc, alter illinc concomitan-
tes Episcopum. Episcopus iste Chri Hebr. 9.
stus, assistens futurorum bonorum
pontifex: quoniam Ioannes Bapti-
sta pracescit. Qui cum predicaret Luc. 1.
pœnitentiam, librum Euangelij an-
te Christum portauit: unde & Eu-
angelicam prædicationem incœpit:
Et quia Christus discipulis suis sen-
sum aperuit, ut scripturas intelli-
gerent passionis tempore. Ideò
liber clausus aperitur ad altare,
quem Episcopus osculatur: quia
pax in Euangelio prædicatur, & à
Christo pax vera nobis relinqui- Ioan. 20.
tur. Sacerdos & Diaconus ducunt
Episcopum: quia lex & Prophetie
annun-

40 DE OFF. EPISC.

annunciauerunt, & promiserunt
 Deut. 18. Christum esse venturum. Prophe-
 tam, inquit, Moyses, suscitabit vo-
 bis Deus de fratribus vestris. Et
 Esa. 7. Esaias: Ecce virgo concipiet & pa-
 riet, &c.

CAP. XVII.

De cōfes-
 sione &
 thurifica-
 tione Al-
 taris.
 Psal. 42. **P**raueniens Episcopus ad alta-
 re antequam officium incipi-
 at, ut dignè introeat hunc psalmum
 Prou. 8. enunciat: Indica me Deus, &c. cō-
 fessionem faciens peccatorum: quia
 iustus in principio accusator est sui:
 percutiens pectus suum: ubi tria
 concurrunt. Ictus, ut cordis signi-
 ficetur contritio: socius, ut oris con-
 fessio: tactus, ut operis satisfactio.
 Luc. 18. Sic enim Publicanus percutiebat
 pectus suum dicens: Deus, propiti-
 us esto mihi peccatori. Deinde thus
 imponit thuribulo significans Chri-
 stum, qui orationes nostro inspirat
 Apoc. 8. animo. Unde & in Apoc. designa-
 tur

TRACTAT. 41

tur sub figura Angeli, qui stetit ante altare habens thuribulum aureum, quod implevit igne altaris; quia corda munda Christus implet devotione & fervore orationis. Tunc accedens Episcopus osculatur altare, significans quod Christus sibi copulavit Ecclesiam ex amore. Unde in Canticis: Osculetur me osculo oris sui. Deinde osculatur Episcopus Diaconum: signans pacem advenisse, quam promiserant Prophetae ante Christi aduentum. Unde scriptum est: Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis. Inclilians se diaconus osculatur pectus Episcopi, significans quod inspiratione divina de pace iam dicta sancti Prophetae domini sunt loquenti. Unde Ioannes supra pectus domini recumbens, fluentia Euangelij de sacro domini pectoris fonte potavit. Deinde Episcopus sacrum incensat

Apoc. 8.
Cant. 1.
Psal. 71.
Ioan. 13.

C Altare:

42 DE OFF. EPISC.

Num. 16

Altare. Unde in lege scriptum est, & dictum est ad Aaron: Tolle thuribulum, & hausto igne de Altari mitte incensum desuper. Per hanc autem thurificationem significat omnis demoniaca prauitatis expulsionem. Unde & fumū thuris quidam estimant valere ad Demones effugendos, assumentes pro testimonio, quod scribitur in Thobia: Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus demoniorum.

Thob. 6.

CAP. XVIII.

Sequitur
antioitus
Missæ.

STante Episcopo ad altare chorus incipit officium, premittens antiphonam quandam, quam appellant Missæ introitum, sumptam in consecratione Ecclesiæ de Genesis. Vidit in Spiritu prophetico exciatus Iacob quasi de gravi somno, ait, Terribilis est locus iste; reuerentiā annuncians, quæ debetur ecclesiæ.

Gen. 28.

*sic Qui scilicet introitus repetitur
 interposita gloria Trinitatis, & ver- Psal. 96.
 siculo psal. Dominus regnavit exul-
 tet terra. Ubi primò sciendū est cho-
 rum appellari multitudinē canenti-
 um, a corona dictū, quia in similitu-
 dine corona factum. Unde ab Eccle-
 siastico egregius ille sacerdos descri-
 bitur stans ante aram & in circui-
 tu eius corona fratrum. Choros au- Exod. 15.
 tem Moyses post transitū maris ru-
 bri primus instituit, cū seorsum
 viris, seorsum mulieribus, laudes
 diuinas utrosq; pronūciare docuit.
 Antiphonas aut apud Latinos bea-
 tissimus Ambros. instituit primus
 Græcos imitatus, qui Antiphonas
 primitus cōposuerūt duobus choris
 alternatim cōcinentibus, quasi duo
 Seraphin ad inuicē sibi conclaman-
 tia, & quasi duo testamēta sibi cōcor-
 diter respondētia. Unde antiphona
 ab αὐτῶν quod est cōtrā, & ὁ ὧν, quod
 C 2 est*

44 DE OFF. EPISC.

est sonus, nomen accepit, quasi concordia soni ad sonum. Iste est ergo Introitus, qui praefiguratur in antiquis patribus desiderium Christi aduentus: hoc ergo desiderium Introitus representet non semper intellectu litterae, sed iubilo cantilenae. unde & chorus dilatat cor suum in iubilatione: significans, quod multi reges & prophetae desiderabant Christum videre; unde ex eorum persona cantamus introitum, per quos introiit Christus in mundum. Antiphona repetitio, deuotionis exaggeratio. Unde Propheta; Manda, remanda: Expecta, reexpecta. Et alius Propheta: Si moram fecerit, expecta eum. Interpositio gloriae: captatio beneuolentiae. Ut enim obtinerent facilius quod expectabant, ad totam trinitatem clamabant. Interponitur in officio dedicationis versus de psalmo: Dominus regna-

uit, &c. quod congruit ei, quod ali-
 bi dictū est de eiusdem ecclesie fun-
 datione: Fūdatur exultatione uni-
 uersa terra. Celestinus enim Papa
 instituit, quod psalmi Dauid. 150.
 ante sacrificiū canerentur antipho-
 natim ex omnibus, quod antea non
 fiebat: sed tamen tantū Epistola &
 Euangelium legebatur, sicut habetur
 in gestis pōtificalibus. Unde & ad-
 huc in vigilijs Paschae & Pētecostes
 hic mos retinetur, ut Missa à lectio-
 ne incipiatur. Quod tamen ita intel-
 ligendum est, quod ex omnibus psal-
 mis quaedam excipiuntur, quae pro
 introitibus, gradualibus, offertorijs,
 communionibus frequenter canun-
 tur. Psalmos autem Dauid insti-
 tuit, qui in eis modulandis praeipu-
 us fuit; non propter temporalem de-
 lectationem, sed propter spiritua-
 lem deuotionem.

Psalm. 47.

CAP. XIX.

C 3

Deinde

Explicat **D** Einde sequitur Κύριε ἐλέησον,
 quid sig- quod à choro cōcinitur. Duæ e-
 nificet nim sunt dictiones in Græco, & non
 Kyrie e- dictio composita, &, Domine mi-
 leison, & serere, interpretatur. Unde Psal-
 tur dica- mus: Domine, miserere nostri; te-
 tur Glo- enim expectamus. Et cūm no-
 ria in ex- uem modis peccemus, nonies illud
 celsis. dicimus: quia contra infamem no-
 Psalm. uenarium Dei misericordia indige-
 mus. Est enim peccatū Originale,
 Actuale, Mortale, & veniale, Ser-
 pens, mulier, & vir. Serpens concu-
 piscencia est, quæ suggerit originali-
 ter: Mulier, delectatio, quæ come-
 dit venialiter: Vir, ratio, qui con-
 sentit mortaliter. Est iterum pecca-
 tum cogitationis in corde, sicut mor-
 tuus in domo loquutionis: In ore, sic-
 ut mortuus in porta perpetratio-
 nis: In opere, sicut mortuus in mo-
 numento. Est iterum peccatum fra-
 gilitatis per impositionem simplici-
 tatis,

latis, per ignorantiam malignitatis, per inuidiam: hoc est, peccatum in patrem, & filium, & spiritum sanctum: & ideo misericordiam petimus, ter ad patrem, ter ad filium, ter ad spiritum sanctum. Vel ideo nonies dicimus, ut nonem ordinibus angelorum sociemur. Quod cātari in ecclesia à clero B. Greg. praecepit, quod à consuetudine Graecorum accepit. Additur hymnus Angelicus, scilicet, Gloria in excelsis: quod Telesphorus 96. à Petro ad Missam nocturnam natalis domini, quam ipse constituit, cantari praecepit. Symmachus autem Papa 45. post Telesphorum diebus Dominicis & festiuis, id est, in sanctorum natalitijs, hunc hymnum cantari voluit. Ea verò, quae sequuntur post illud. Et in terra pax hominibus bonae voluntatis, beatus Hylarius Episcopus Pictaviensis, sicut dicitur,

C 4 super-

48 DE OFF. EPISC.

Isa. 9.

Luc. 2.

*superaddidit. Episcopus ergo sine
Sacerdos, qui Angelū magni con-
siliij representat, hunc hymnum,
quem angelus primò protulit, incho-
at, chorus autem concinendo prose-
quitur: quia subito cum angelo fa-
cta est multitudo coelestis exercitus
laudantium & dicentium: Pax in
terra bonae voluntatis hominibus.
Generali autem nomine carmina
quaecumq; in laudes diuinas dicun-
tur, Hymni vocantur. Iste autem
hymnus praeclit, quia pacem an-
nunciant. Cū enim ante Christi
natiuitatem inimicitiae essent inter
Deum & hominē, quia homo crea-
torem suum per inobedientiam su-
am offenderat: & inter angelum &
hominem, quia homo per casum su-
um restorationem angelicam im-
pedierat: & inter hominem & ho-
minem, quia homo ab homine se per
ritus varios separauerat. Nam In-
datus*

deus ceremonias excolebat, & Gen- Eph. 2.
tilis Idololatriam exercebat, & v-
triusq; ritus alterius displicebat. Ideò
pax nostra Christus fecit utraq;
unum, inimicitiarum materias de-
struens, & concurrentes parietes in
se angulari lapide collocavit. Aufe-
rendo enim peccatum reconciliauit
hominem Deo, reparando casum re-
conciliauit hominem angelo, detra-
hendo ritum varium, reconciliatus
est homini homo: Et ideò in horum
figura salutavit Angelus hominem.
Natus est Deus & homo, positus est Esa. 1.
in diuersorio inter bonem & asinū,
Iudeum scilicet & gentilem: quia
cognouit bos possessorem suum & a-
sinus praesepe domini sui.

CAP. XX.

Hymno finito, quem Episcopus Sap. 13.
inchoauit, silente clero & po Reddit
pulo: quia dum medium silentium causam
tenerent omnia, natus est Deus & cur Epi-
scopus
C 5 homo. saluter

populū
& quid
sibi ve-
lint col-
lectæ si.
ue oratio
nes quas
cantat.
1. Cor. 11.
Ioan. 14.

Iud. 6.

homo. Salutat Episcopus populum
mitram deponens, & Pax vobis
proferens: quia reuelato capite vir
secundum Apostolum debet orare:
pacem aut enuncians eius utitur e-
loquio, cuius fungitur officio. Pacē
enim Christus fecit, pacē docuit, pa-
cē reliquit. primū in incarnatione,
secundum in predicatione, tertiū in
resurrectione. Minores autem Sa-
cerdotes salutantes populum, di-
cunt: Dominus vobiscum. Episco-
pus verò primò, Pax vobis; deinde,
Dominus vobiscū: primū, ad indi-
ciū potestatis, ut ostendat se esse eius
vicariū, qui discipulis suis post re-
surrectionem apparens dixit: Pax
vobis: secundū, ad iudicium humi-
litis, ut ostendat se tanquam vnū
ex alyis. De his autē salutationibus
habemus in veteri testamento, siue
in libro Iudicum: ubi angelus ad
Gedeonem, Dominus tecum virorū
for-

fortissime; & iterum, Pax tecum:
sive libro Ruth, ubi dixit Booz me Ruth. 2.
foribus; Dominus vobiscum: sive in
secundo Paralip. ubi dicitur, Au 2. Paral.
di me Afa & omnis Iuda & Benia-
min, Dominus vobiscū, quia fuistis
cū eo. Chorus respondet, Et cū spiri-
tu tuo: quod sumptū est ex 2. ad Ti- 2. Tim. 4.
moth. Dominus Iesus sit cum spiri-
tu tuo. Deinde monet alios ut orēt,
dicens: Oremus, quia Christus di- Matt. 26.
scipulos suos monuit, ut orarent.
Subiungit autem orationem officio
congruam significatam per fumum
aromatū: qui in Apocal. ascendit Apo. 8.
de manu angeli in conspectu Dei.
Orans autem, vertitur ad Orien-
tem. Unde Augustinus in ser-
mone domini de mōte: Cum ad ora-
tionem stamus, ad Orientem con-
uertimur, unde cælum surgit:
non tanquam ibi sit Deus, & cate-
ras mundi partes deseruerit, sed ut

52 DE OFF. EPISC.

admoneatur animus ad naturam excellentiorem se conuertere, id est, ad dominum: Et corpus quod terrenum est, ad corpus excellentius, id est, cœleste conuertitur. Subiungitur in fine orationis, Per dominum nostrum Iesum Christum, quia sine hoc nomine vel verbo non est perfecta oratio.

Rom. 5. Sumptum est autem de Epistola ad Roman. Gloriamini, inquit, in Deo, per dominum nostrum Iesum Christum. Orando autem manus extendit, quia Christus cum extendisset manus in cruce pro persequentibus orauit, & dixit: Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faci-

Luc. 23. unt. Sicut Moyses contra Amalech in Exodo, manus leuauit, & de hostibus triumphauit: sic nos eleuantes manus, hoc est, in Deum dirigētes actus, Diabolum superamus secundum illud Apostoli: Leuantes
manus

manus puras in oratione. Nec debet orationes istae, quae sunt in Missa excedere septenarium, quia Christus in septem petitionibus omnia comprehendit necessaria corporum, & etiam animarum. Debet autem dici in munero impari: numero enim Deus impare gaudet: vel una, propter unitatem essentiae: vel tres, propter trinitatem personarum: vel quinq₃, propter quinq₃ partitā passionem Domini; vel septem, propter gratiam septiformem: unde septies & non pluries salutatur populus in Missa, ut exclusis 7. vitijs populus informetur septuplici gratia. Primo, in exordio. Secundo, in Evangelio. Tertiò, dicto Symbolo. Quarto, post offertorium dicitur: Per omnia secula seculorum, & Dominus vobiscum. Quintò, cum dicitur Pax domini sit, &c. Sextò, post communionem. Septimò, in fine. Prima

14 DE OFF. EPISC.

autem orationes Missæ Collectæ dicuntur, eò quòd petitiones plebium subiectarum a Sacerdote, qui pro populo legatione fungitur, ad Dominum colliguntur. Unde nescio quâ presumptione pcurare nitiur aliorum negotia, qui per sanctitatem vitæ non est familiaris angelis aut notus in curia: aut quid poterit impetrare, qui non audet coram præsentia iudicis apparere?

CAP. XXI.

Oratio-
nibus fi-
nitis

quid sel-
fio Epi-
scopi &
Epistola
quæ legi-
tur, signi-
ficent de
clarat.

Luc. 22.

ORatione finita, Pötifex Christi vicarius sedet in cathedra cum ministris, Christi ascensionem significans, qui secundum Apostolum coresuscitavit nos, & consedere faciet in cælis, unde sedent cum eo, quibus promisit secum sessuros in sede maiestatis suæ cum venerit filius hominis. Ministrorum vero quidam stant, quidam sedent cum eo: quia membrorum Christi

qua-

quaedam sunt in certamine posita,
 quaedam verò in contemplatione
 & otio. Sedet autem Episcopus Ezech. 32
 in loco eminentiore; quia tanquam
 Speculator, secundum interpreta-
 tionem sui nominis, videre debet
 desuper, & super alios intendere.
 quemadmodum Vinitori locus fit
 altior ad custodiendam vineam:
 sic Episcopis ad custodiendam Ec-
 clesiam. sicut scriptum est in Eze- Ezech. 2.
 chiele: Fili hominis speculatorem
 dedi te domui Israël. Speculator e-
 nim ponitur ad speculandum & de-
 nunciandum. Sedente autem Epi-
 scopo & ministris, legit Subdiaco-
 nus epistolā, Ioannem Baptistam si-
 gnificans, qui praecessit Euangelium
 & annuncianit Christum. Unde
 ipse testatur: Ego vox clamantis Ioan. 1.
 & c. Subdiaconum autem legentē
 Epistolam unus tantum Acoluthus
 comitatur: Diaconum verò legentē
 Euang.

56 DE OFF. EPISC.

- Euangelium tam Subdiaconi quam Acoluthi pro vario usu qui est in diuersis Ecclesijs, quia predicationem Ioannis sequuti sunt pauci, Christi*
- Ioan. 4.** *verò Euangelium multi. Unde in Ioanne audierunt Pharisei, quod Iesus plures discipulos facit quam Ioannes: & quia Ioannes medicus erat inter Apostolos & prophetas, inter legem & Euangelium conueniens cum prophetis, quia Christum*
- Ioan. 1.** *uenturum predixit cum Apostolis, quia Christum presentem monstrauit, & ideo lex & propheta usq; ad Ioannem, & ex eo regnum Dei Euangelizatur. Ideò Epistola non semper legitur de prophetis, nec semper de Apostolis: sed quandoq; de nouo, quandoq; de veteri testamento. Dicitur autem Epistola supererogatio vel supermissio latine, quia litera Apostolica supererogata sunt Euangelio, de quibus etiam frequenti-*

us sumuntur. Hec autem Epistola, que in dedicatione Ecclesie legitur de Apoc. sumitur: Vidi sanctam Apo. 21. civitatem novam descendentem de cælo, &c. Ubi ostenditur, quomodo Ecclesia militans triumphanti Ecclesie conformatur. Sicut scribitur in Exodo: Inspice, & fac secundum Exo. 25. exemplar quod tibi in monte monstratum est.

CAP. XXII.

LECTA Epistola Graduale dicitur, quia post Ioannis predicationē Christum discipuli sequebantur. Unde à gradiendo Graduale dicitur. Unde in Ioanne scribitur: Audierunt duo discipuli Ioannem loquentem, & sequuti sunt. Erat autem Andreas, frater Simonis Petri, &c. Aut Graduale fortè sine Gradale dicitur, quoniā in gradibus ante Altare cantatur. Significat autem Graduale poenitentiam, unde

Hoc capite cur lecta Epistola Graduale dicatur, quidue idipsum significet, demonstrat. Ioan. 11.

58 DE OFF. EPISC.

Psal. 83.

unde in diebus illis qui ingem prae-
 figurant latitiam, ut inter Pascha
 & Pentecosten, non dicitur: unde
 & duplex Alleluia dicitur. Illi ergo
 mystice Graduale canunt, qui in
 valle lachrymarum positi de virtu-
 te in virtutē gradatim ascendentes
 has in corde disponunt. Id autē dici-
 tur Responsorium, eo quod uno prae-
 nente vel pluribus, ipsis respondeat
 chorus. Subiungitur Versus, a ver-
 tendo dictus: aut quia dicto versu fre-
 quenter a versu ad Responsorium,
 maximè in maioribus ecclesijs, qua-
 rum morem prosequimur. sit reuer-
 fio: vel quia nos ad Orientem vici-
 nus versum cantando. In dedica-
 tione tamen Responsorium ut ver-
 sus dicitur, ut ex suauitate melodiae
 populus in mentis dulcedinem exci-
 tetur. Unde in Esdra scriptum est:
 3. Esdr. 5. Steterunt Sacerdotes in ornatu suo
 cum tubis, & Leuitae filij Asaph in
 cym-

*cymbalis ut laudarent Deum. Et
sequitur, Omnis quoque populus
vociferabatur clamore magno in
laudando dominum, in eo quod fun-
datum est templum domini. Et quia
non est vera pœnitentia sine interio-
ri letitia, ideò nemo indignetur mi-
hi si in Responsorio accipiam pœni-
tentia, quæ sequitur ad Epistola le-
ctionem, hoc est, ad prædicationem
Ioannis & mentis letitiam, quæ desi-
gnatur in melodia canore dulcedi-
nis, quòd fortè significabat illa con-
fusio, de qua in Esdra legitur: Mul 3. Esdr. 5.
ti vociferantes in letitia lenabant
vocem, nec poterat quisquā agnosce-
re vocem clamoris latantium, & vo-
cem fletus populi. Et de utroq; in
Luca: Lamentanimus vobis, & non Luc. 7.
plorastis; cantanimus vobis, & non
saltastis. Si enim ad litteras secu-
lares recurrimus, & quæ de Musi-
ca modulatione dicta sunt adinuicē
confe-*

60 DE OFF. EPISC.

conferamus, apparebit in promptu,
quam sapè iracundias cātilena re-
presserit, quàm multa in corporum
vel in animorum affectionibus mi-
randa perfecerit.

CAP. XXIII.

Hoc ca-
pite agit
de Alle-
luia, tra-
ctu & se-
quentia.

Post hac sequitur Alleluia,
Adorabo, &c. Alleluia He-
braicum est, & interpretatur Lau-
date dominum. Tres enim linguae
sunt, quae inter alias excellunt. He-
braea propter legem, Graca propter
Sapietiam, Latina propter regnū:
& his tribus claruit crucis titulus,
& in his tribus Missa cantatur: nā
Kyrie eleison gracum est, O sanna,
Sabaoth, Alleluia, Hebraica. Post
Graduale ergo dicitur Alleluia,
quia post poenitentiam ineffabilis la-
titia. Psalm. Qui seminant in la-
chrymis, in exultatione metēt. Eun-
tes ibant & flebant, &c. venientes
autem venient, &c. Remansit autē

Psal. 125.

hoc nomē *Hebraicum*, quod ineffabilem notat letitiam, non interpretatum; ut *pēgrinum* est vocabulū, gaudium mysticaret ignotum, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non ascendit, & ideò potissimè illo tempore frequentatur, quo *Christus* resurrexit à mortuis, in quo nobis gaudium æternæ beatitudinis designatur. Verbum hoc modicum in sermone *neumatizando* protrahimus, ut mens repleta stupore & extasi rapiatur illuc, ubi erit perpetua vita sine morte, dies sine nocte, certè sine fortè, incunditas sine dolore, tranquillitas sine labore, fortitudo sine debilitate, rectitudo sine perversitate, veritas sine fallacia, charitas sine malitia, felicitas sine miseria. Unde in diebus luctus, & maximè à Septuagesima usq; ad Pascha non dicitur *Alleluia*, quia *Musica* in luctu
nar-

narratio est importuna: tempus enim illud Babylonica captiuitatis fuit, in qua patres nostri super flumina Babylonis fleuerunt, & in salicibus eius ne canerēt, sed magis gernerent pro exilio suo, sua Organa suspenderunt. Dicitur autem Tractus illo tempore, qui luctum significat pro incolatu praesentis miseriae, sicut scriptum est: **Psal. 136.** Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Ut Tractus à trahendo dicitur, eò quòd Sanctorum suspiria ab imo trahuntur pectoris, sine pro dilatione patriae, sine pro incolatu miseriae. Unde duo sunt genera Tractuum: quidam pertinentes ad irriguum superius, ut Iubilare, Laudate: quidam ad inferius, ut De profundis, &c quod autem repetitur Alleluia, quando non est Tractus vel Sequentia, duplicem significat stolam Sanctorum, quam habi-
turi

TRACTAT. 63

turi sunt Sancti in patria: carnis,
quia fulgebunt sicut sol, & tan- Sap. 3.
quam scintille in arundineto dis-
current: & mentis, quia exulta-
bunt Sancti in gloria, & letabun- Psal. 149.
tur in cubilibus suis. Additur au-
tem Sequentia, & non protrahitur
secundum Alleluia, sed Sequentia
loco eius canitur, per quam eterna
gaudia & Sanctorum laudes de-
signantur. Unde scriptum est:
Beati qui habitant in domo tua do- Psal. 86.
mine, in secula seculorum lauda-
bunt te. Unde & sequentia maximè
in consecrationibus & dedicationi-
bus ecclesiarum dicitur, verba conti-
nens laudabilia, & dulcedine carius
plena, in signum sanctorum igne san-
cti spiritus ardentium, & dulciter con-
cordantium, ut in ista Sequentia dici-
tur: Rex Salomō facit templū, &c.
& sequitur, In hac casa cuncta vasa,
sunt ex auro de thesauro Salomonis
peni-

64 DE OFF. EPISC.

penitus. Nam magistros & ministros docet doctos, & excoctos igne S. Spiritus. Et in illa similiter: Alma chorus domini, &c. Psalm. Sicut letantium omnium habitatio est in te. Dicitur autem quod Nocherus Abbas S. Galli de terra Teutonicorum post sequentias composuit. Nicolaus Papa eas in Ecclesia cantari instituit.

Psal. 86.

CAP. XXIIII.

De Euāgelio, cur q; magis benedicitur Diaconus, quàm Subdiaconus. **L**ecturus Euangelium Diaconus ascendit pulpitem, & Sacerdos similiter cum legit sine Diacono. A dextera transit ad sinistram, & uterq; versus Aquilonem; sed transitus à dextera in sinistram duo significat: Primò, quia Christus venit non vocare iustos, sed peccatores. Illi enim per dexteram, hi per sinistram designantur: Secundò, quia cultus fidei primò fuit in populo Iudeorum, deinde transiit ad gen-

TRACTAT. 65

gentes; tertio reuertetur ad Iudeos:
quando reliquia salua fient tempo-
re predicationis Enoch, & Helie.

Ideo Sacerdos in principio Missæ
consistit ad dextram, cum legit Eu-
angelium conuertitur ad sinistram,
& in fine Missæ reuertitur ad dex-
tram, secundum istos versus: Dex-
tera Iudeos, Gentiles leua figurat.

Cœpit ab his, trāsferitur ad hos,
retrofertur ad istos,

Nostra fides, & erunt in mundi fine
fideles.

Ascendit autem Diaconus in
pulpitum, unde & Dominus ascen-
dit in montem ut Euangelium præ- Matt. 5.
dicaret, quando aperiebat os suum,
dicens: Beati pauperes spiritu, &c.

Et Esaia: Super montem excelsum Esa. 2.
ascende tu qui euangelizas Syon,
& contra Aquilonem, ut expulsa
diabolica prauitate, qua in Aqi-
lone designatur, aspirare faciat De-

D

us in

66 DE OFF. EPISC.

- us in cordibus Spirituſſancti ferns*
Can. 4. *rem. Unde in Canticis: Surge A-*
quilo, veni Auster, perfla ortum
meum, &c. Lecturus autem Euan-
geliũ Diaconus ab Episcopo benedi-
Rom. 10. *citur: quia ſecundũ Apoſtolũ, Quo-*
modo predicabunt ſi non mittatur?
Non benedicitur Subdiaconus le-
Heb. 1. *cturus Epistolã, ſed Diaconus lectu-*
rus Euangelium: quia Chriſtus poſt-
quam in terris viſus eſt, & cum ho-
minibus conuerſatus eſt, Apoſto-
Lucæ. *los & Euangelistas viſibiliter miſit,*
& docuit. Illi autem egreſſi circui-
bant caſtella euangelizantes & cu-
rantes ubiq;. Lecturus autẽ Euan-
gelium debet ſe ſignare in fronte, &
ore, & pectore, quaſi dicat crucem
Chriſti nõ erubeſco, ſed corde cre-
do, quod ore predico. In fronte enim
Luc. 9. *ſedes eſt verecundia: & dominus in*
Euangelio: Qui me erubuerit, &
meos ſermones, hunc filius hominis

erubescet, cum venerit in maiestate sua, & patris & sanctorum Angelorum. Debet etiam signare librum & osculari: quasi dicat, Hic est liber crucifixi, per quem sumus DEO reconciliati. Baruch: Hic est Liber mandatorum Dei, & lex qua est in aeternum, &c. Anastasius autem ut legitur, in gestis Pontificalibus praecepit, ut quoties Evangelia recitarentur, Sacerdotes non sederent. Unde & stando debet audiri Evangelium, & illa cantica quae de Evangelicis sumuntur, ut Magnificat, & Nunc dimittis, & Benedictus Deus Israël, &c. stando cantantur. In altiori gradu legitur Evangelium quam Epistola, quia doctrinam Apostolicam excedit Christi Doctrina. In cuius figura dicitur in Esdra: Steti Esdras scriba super gradum ligneum, quem fecerat ad

Bar. 4.

Esd.

loquendum, & paulò post super uniuersum quippe populum eminebat: Caput detegitur cum Euangelium legitur: ut designetur attentio & deuotio. & quia omnia velamina legis remouit Euangelica prædicatio, & infusa est manifesta cognitio, nec debemus nos apodiare nisi necessitate compulsi: licet Iudæi comedentes agnum Paschalem baculos tenerent in manibus, quia Christo prædicante à legalibus, quibus fulciabatur Israël, absoluti sumus: aut certe baculos deponere deberent homines cum legitur Euāgelium, ut non querant vindictam, sed sint mites, tollentes super se leue Domini iugum. Quod autem Clerus respondet, Gloria tibi domine, sumptum est de actibus Apostolorum: Glorificauerunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus Deus dedit pœnitentiam ad vitam, quia mittit eis verbum salu-

Act. ii.

TRACTAT. 69

Salutis. Unde Euangelium bona
nunciatio interpretatur. Legitur Mar. vi.
autem Euangelium quandoq³ secun time.
dam historiam, ut illud: Maria
Magdalena & Maria Iacobi, &c.
Aliquando secundum allegori-
gam, ut in Assumptione beata Vir-
ginis, illud Euangelium legitur de Luc. 10.
Martha & Maria, ut significetur
beatam Virginem excellentissimā
habuisse in utraq³ vita actiua &
contemplatiua. & in consecratione
Ecclesie, siue dedicatione illud Eu- Luc 19.
angelium de Zachaeo, ut designetur
indignè accedenti peccatorum re-
missio. unde dicitur ibi: Hodie sa-
lus huic domui facta est. Aliquādo
secundū partem, ut in festo S. Cru-
cis legitur Euangelium de Nicode Ioan. 3.
mo, propter istam clausulam: Sicut
Moses exaltauit serpentem in de-
serto: in quo fit mentio de exalta-
tione corporis Christi in cruce. Ali

Luc. i.

quando secundum totum, ut illud in Circumcisione. In profestis autem diebus praeceat unus carens tantum Diaconum: quia Ioannes Baptista Christi praecursor & lucerna verbi praecessit humile Christi aduentum: sed in diebus festis praecedunt duo carei, quia in secundo Aduentu, qui manifestus erit, praecedet Helias & Enoch duo praecones Christi: aut quae ad praedicandum ante faciem Christi missi sunt Apostoli bini & bini. Sunt multa alia quae ante Euangelium geruntur, sed ad praesentes ecclesiarum varios usus dimittantur.

CAP. XXV.

Hoc capitulum tractat de Symbolo, & quando debeat dici.

I Ecto igitur Euangelio, liber & thuribulum reportantur ad Episcopum, quia ad eum bona omnia referenda sunt, à quo bona cuncta procedunt. Ipse est enim Alpha & Omega, finis & principium. Deinde sequitur Symbolum, quod cantari ad Missam

Missam Damasus Papa constituit,
in quo innuitur, quia quod fide cre-
dendum, ore est cōfitendum. Corde Rom. 10.
enim creditur ad iustitiam, & ore
confessio fit ad salutem. Dicitur au-
tem Symbolum collectio ex com-
muni sententia: quia sicut dicitur,
Apostoli post missionem Spiritus-
sancti simul conferentes, duodecim
articulos composuerunt, quos tene-
dos populo predicauerunt. Et iste
est duodenarius numerus multipli-
citer figuratus & sacratus in 12.
Apostolis, in 12. Prophetis, in 12.
Patriarchis, in 12. exploratoribus,
principibus, tribubus, fontibus, &
multis duodenarijs in Biblia desi-
gnatis. Cantatur autem Symbo-
lum generaliter in festis illorum,
de quibus mentio fit in Symbolo:
& propter hoc in dedicationibus
Ecclesiarum dicitur Symbolum,
propter illum Articulum, Sanctam

Ecclesiam Catholicam. Tunc enim Ecclesia sanctificatur, & ut ita dicam, catholicatur. & in festis Apostolorum, quia ipsi composuerunt Symbolum: & in omnibus diebus Dominicis, propter prerogativam eorum: & in natali Domini, & in Epiphania & Cœna Domini, de qua dicitur, Sanctorum communionem. Cœna enim Domini est solemnitas Eucharistiae, ad quam pertinet Sanctorum communio. Ad Epiphaniam verò pertinet quod dicitur de Baptismo, de Ascensione & Pentecoste, & Natiuitate, patet manifestè. De festo Angelorum fit mentio nomine cœli & terra, in quo intelligitur natura angelica & mundana: tamen quidam non cantant Symbolum in festis Angelorum, quia, ut dicunt, non habuerunt fidem, sed agnitionem. In octavis cantatur propter illud, Resurrectionem

mortuorum, quæ fiet in octaua æta-
te: Octua enim gloriam signat re-
surrectionis. Et ideò licet in festo
Innocentum non cantetur Symbo-
lum, quod tamen cantare debuerat,
quia erat infra octauas Natiuita-
tis Domini: tamen quia vox in Matt. 2.
rama audita est, ploratus & ulula-
tus, Rachel plorās filios suos; & quia
descenderunt ad Inferos, & quia nō
loquendo, sed moriēdo confessi sunt:
ideò canticum latitiæ tollitur, nec
hymnus Angelorum, nec Alle-
luia, nec Symbolū dicitur, nisi in o-
ctauis tantum, propter rationem di-
ctam: quia Octaua pertinet ad Re-
surrectionis gloriam. Unde infra
octauas Epiphania, Pascha, Ascen-
sionis, Pentecostes, Petri & Pauli,
Assumptionis B. Virginis, & Na-
tivitatis eiusdem dicitur: tamen in
natiuitate Ioannis Baptista, & fe-
sto S. Laurentij Symbolum non di-
D 5
citur.

74 DE OFF. EPISC.

atur, sed in octauis eorum cātatur,
 eò quòd infra octauas Apostolorū
 & Assumptionis occurrunt. Unde
 in octauis Ioannis Baptista dicitur
 prefatio de Apostolis, & in octauis
 B. Laurentij de Assumptione; in
 octaua tamen Agnetis non dicitur:
 quia non appellatur propriè octaua.
 In festis S. Crucis, & B. Virgi-
 nis semper Symbolum dicitur, &
 in festis Trinitatis, & in festo Ma-
 gdalene, quidam dicunt quòd fue-
 rit Apostola apostolorum: quia pri-
 ma Resurrectionis gaudium Apo-
 stolis nunciauit. De quibusdam ta-
 men fit mentio in Symbolo, in quo-
 rum festis non dicitur Symbolum:
 Ut passionis, sepultura: quoniam
 officium eorum non sequitur regu-
 lam aliorum dierum.

CAP. XXVI.

De Offer-
 torio &
 oblatio-
 nibus.

I Ecto Euangelio & dicto Sym-
 bolo, sequitur de Offertorio:
 quòd

quòd ideo sic appellatur, quia tunc
 offertur, quia tunc Sacerdos re-
 cipit oblationes à populis, & hosti-
 as à Ministris, & dum offertur
 Offertorium cantatur. Unde in le-
 ge cum offerentur holocausta, cœ-
 perunt laudes offerre Domino, sic-
 ut habetur in libro Paralippom. Sed
 finita oblatione stant homines in
 oratione. Unde in Paralip. dicitur: 2. Par. 19.
 Cum finita esset oblatio incuruatus
 est Rex, & omnes qui erant cum
 eo, & adorauerunt. Sed antequam
 Episcopus aut Sacerdotes accedant
 ad sacrificium faciendum, lauātur
 manus eorū. Unde in Exodo dici- Exod. 30.
 tur Aaron: Facies labium aneū &
 cū basi sua ad lauandū, &c. Et sequi-
 tur: Missa aqua lauabūt in ea Aa-
 ron & filij eius manus suas & pedes.
 Opera significant & affectus, quan-
 do accessuri sunt ad altare. Quod an-
 tē dicitur in offerenda dedicationis;

D 6 Domi-

76 DE OFF. EPISC.

1. Par. 29 Domine Deus in simplicitate cordis, & c. sumptum est ex eo, quod Salomon in dedicatione templi hostias obtulit, cuius exēplo se & dona sua

Matt. vi. offert populus Domino. Postmodum corporalia super Altare disponuntur: unde sicut in syndone munda & linea corpus Christi erat involutū, ita debent esse corporalia simplicia linea, non serica, imò sine tinctura, & secundū consuetudinem Romana curia, unum expansum, & alterum super calicem plicatum, ut in plicato accipiamus fidem, & in expanso cognitionem, ut quod corde credimus, cognoscere valeamus. Et hæc de antecedentibus ad Canonem sufficiant.

CAP. XXVII.

De his, quæ fiūt à Sacerdote post Offerto-
rium.
Post oblationē temporalem prosequitur Sacerdos oblationem spiritua-
lem: sed antequā ingredia-
tur Canonem, accipit patenam &
urceo-

vrceolum, calicem & incensum: patenam cum hostia, vrceolum cum aqua, calicem cum vino, thuribulum cum incenso, efficit super ea crucis signum: quæ omnia habent sensum mysticum. Incensum enim deuotionis odolendum est in thuribulo cordis, igne charitatis, ut emittat odorem suauitatis: per patenam verò, quæ à patendo dicitur, cor patens & charitate dilatatum designatur, ut ambulet in latitudine charitatis, qui vult esse minister, aut particeps Sacramenti altaris. Absconditur autem patena sub corporali, ut designetur timor & latibulum, quo latuerunt in passione Christi Apostoli. Inclinator Sacerdos ad populum orat ut oretur pro eo: & deinde orat pro populo typum Christi gerens, qui pro se orauit dicens: Pater, *ve-* Ioan. 12.
nit hora, clarifica filium tuum. Et deinde pro populo sibi credituro: Pa

Ioan. 17. *ter sancte serua eos, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut & nos. Deinde accedit ad præfationem, quæ dicitur præloquutio, hoc est, ad mysterium preparatio. Orat autem voce demissa, representans silentiū Christi in passione factum: quia sicut ouis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum: & dicitur submisit propter reuerentiam. Unde legimus quosdam pastores ultione diuina percussos, qui super quendam lapidem panem posuerunt, & verba Canonis proferētes, percussi sunt à domino. Ex tunc ordinatum est, ut de cætero diceretur silēter, quod prius dicebatur patenter, sed in fine eleuat vocem suā, dicēs, Per omnia secula seculorum: quia quarit eleuationem & exaltationem præcipuè in cælo, & quia hoc mysterium nullus ratione natura-*

tura-

turali potest cōprehendere, ideò monet sursum corda habere; & ideò statim adiungit se Angelis, hymnū dicens angelicū: Sanctus, Sanctus, &c. Qui partim verba habet angelica, scilicet, Sanctus, sanctus, &c.

Sicut patet in Isa. partim humana, Esa. 6. sicut patet ex Euāgelio, q̄a qui praeibant & qui sequebantur, clamabāt: Osanna, &c. Benedictus qui venit Matt. 21. in nomine domini. Hic aut̄ quidam Missam incipere dixerunt, eò quòd in primitiua Ecclesia Catechumeni solebant interesse celebrationi Missae usq; ad Consecrationem, & tunc clamabat Diaconus: Catechumeni exeant foras, & quia foras mittebantur, ideò Missa dicebatur.

CAP. XXVIII

Sacerdos igitur secretum Missae celebrans, representat ea, quae olim faciebat Pontifex intra sancta sanctorum, & quae CHRI-
 Conuenientia Sacerdotis legalis in-
 tratis ad-
 stus

sancta
sancto-
rū: & Eu-
angelici
acceden-
tis ad se-
cretum.
2. Par. 3.
Matt. 27.

stus egit, quem ita praefiguravit. Unde sicut templum erat divisum in duas partes velo interposito, prior autem pars appellabatur Sancta, interior verò Sancta sanctorum: ita & nunc in Ecclesia. Unde quidquid in officio Missae agitur ante secretum, quasi in priori tabernaculo agitur. Quidquid verò in secreto agitur, repraesentat id, quod intra Sancta sanctorum agebatur, ubi erat Altare incensi, & arca testamenti, & tabula super arcam, & super tabulam duo Cherubin mutuo se respicientia. Intrabat autem ibi solus Pontifex semel in anno habens nomina patrum in rationali & super humerali scripta, ferens sanguinem & carbones, quos cum thymiamate in thuribulo orās ponebat: deinde fumus cum obumbrabat: deinde aspergebat tabulam & Altare sanguine: deinde exhibat ad populum

lum & lauabat vestes, nec vocabatur mundus ante vesperam. Prius tabernaculum, Ecclesia militans; posterius, Ecclesia triumphās; Pontifex, Christus sanguis, passio Christi; carbones, charitas eius; thuribulum, caro ipsius; thus crematum super arā, orationes ipsius; vestes quae lauantur, homines qui mundantur; vespera, finis hominis: antiqua vero est, pfectio sanctificationis. Sicut ergo Pontifex olim intrabat Sācta sanctorum cum sanguine semel in anno, & Christus semel in cœlū Heb. 9. per proprium sanguinem: sic Episcopus aut Sacerdos intrat cum sanguine, quando accedens ad Canonē memoriam passionis Christi tenet in mente.

CAP. XXIX.

Sunt autem septem partes in Canone. Prima à Te igitur usq; ad Quam oblationem, &c. sicut suis

Propo-
nuntur
hoc capi-
te septi-
mo Ca-

bonis
partes:
quarum
hæc pri-
ma est.

suis locis videbitur. In prima igitur parte tria apponimus, pro tribus rogamus, tria petimus, tres cruces facimus. Apponimus enim panem, & vinum, & aquam. Hæc enim sunt necessaria vite hominis exterioris; & in his tribus intelligitur vita hominis interioris. In aqua, fides, quæ latet & nutritur in aquis Baptismi. In vino, quod letificat, spes. In pane, quod confirmat, charitas. De pane & vino habemus Gen. 14. figuratum in sacrificio Melchisedech: Exod. 17. De aqua in percussione lapidis à Moyse. Et in Euāgelio dicitur: Luc. 22. Introeuntibus vobis in civitate occurret vobis homo amphorā aquæ baiulans, sequimini eū, & dicite domino domus, ubi faciā Pascha cum discipulis meis, &c. Pro tribus rogamus, primò generaliter p̄ omnibus, dicētes in primis: Quæ tibi offerimus p̄ ecclesia tua sancta catholica,

TRACTAT. 83

lica, &c. *Secūdo*, pro familiaribus nostris absentibus: Memento domine famulorum, famularumque tuarum, &c. *Tertiò*, pro circumstantibus & omnium circumstantium, &c. tria petimus, scilicet, ut dies nostri disponantur in pace, ut eruamur ab aeterna damnatione, ut numerari mereamur in dominico grege. Et ideo tres cruces facimus, ut per virtutem crucis primò appositae benedicantur: secundo, hi pro quibus apponuntur: tertiò, ut quae petimus, impetrentur.

Secunda pars incipit ab illa parte: *De secunda parte Canonis*
 Quam oblationem, usq; Qui pridie, &c. ubi petimus, ut quae iam benedicta sunt, in verum sacrificiū transformentur. Quinq; ergo cruces facimus: quia quae benedicta sunt, petimus in illud transferri: quod in quinque praeclit, omnium scilicet gratiarum plenitudine & bonita.

14 DE OFF. EPISC.

bonitate, summo honore & dignitate, summo dominio & potestate, summa Dei charitate & proximi dilectione: quæ omnia superexcellenter fuerunt in Christo, quæ vocamus hostiam benedictam, omnium gratiarum plenitudine, ascriptam summa dignitate, ratam summa potestate, participationem corporis & sanguinis Domini in Dei & proximi signanda charitate. Vel ideo quinq; cruces facimus, ut prædictis quinq;, quinq; nobis necessaria impetremus ex participatione sanguinis, remissionem peccatorum; ex participatione corporis, unitatem in societate Sanctorum; ex summa potestate, timorem & sollicitudinem mandatorum; ex summa dignitate & honore, honestatem vitæ & maturitatem morum; ex plenitudine gratiarum, plenitudinem præmiorum.

Tertia
Canonis
pars.

Tertia pars incipit, Quæ à pridie

vsg.

vsq₃ ad illud: Vnde & memores:
 ubi duas cruces facimus, ubi etiam
 panis & vinum transeunt in verum
 Christi sanguinem, & verum cor-
 pus. Duas autem cruces ideò faci-
 mus circa hanc partem, propter du-
 plicis nature scilicet corporis & ani-
 mæ redemptionem. Transit autem
 panis in corpus Christi circa hanc
 partem tertiam; quia Christus ap-
 paruit in tertio tempore per huma-
 nitatem assumptam. Sicut enim
 tria sunt tempora, ante legem, sub
 lege, & sub gratia, & in solo gratia
 tempore Christus venit, qui Sacra-
 mentum hoc celebravit & instituit:
 sic in ista parte Canonis tertia, pa-
 nis in corpus, vinum in sanguinem
 Christi transit.

Quarta pars incipit ab illo loco, Canonis
quarta
pars.
 Vnde & memores: ubi quinque
 cruces facimus, quia Christum sub
 quinaria ratione offerimus, & quin-
 que

que rogamus, & quinq, petimus. Of-
ferimus enim Christum, qui fuit ho-
stia pura in passione, hostia sancta
in resurrectione, hostia immacula-
ta in ascensione: panis vitæ esurien-
tibus, calix salutis perpetue sitien-
tibus. Unde & horum trium ibi-
dem memoriam facimus, passio-
nis, resurrectionis, ascensionis Do-
mini nostri, ut ex imitatione passio-
nis per mortificationem carnis offe-
ramus hostiam puram; ex imita-
tione resurrectionis per nouitatem
castitatis offeramus hostiam san-
ctam: ex imitatione Ascensionis
per eleuationem mentis offeramus
hostiā immaculatam, ut puluis tem-
poralium non maculet cor superius
eleuatum: ex participatione panis
sancti vitæ aeternæ obtineamus uni-
tatem charitatis, & ex participa-
tione calicis salutis perpetuæ ma-
gnitudinem incunditatis. Roga-
mus

mus etiam pro quinq, pro fidelibus
 & vivis omnibus, pro altaris com-
 participibus, pro defunctis fami-
 liaribus, pro defunctis omnibus,
 pro nobis peccatoribus. De primo:
 Supra quæ propitio: de secun-
 do, Ut quotquot ex his altaris
 participatione; de tertio: Memē-
 to famulorum, &c. qui nos pre-
 cesserunt, &c. de quarto, Ipsis &
 omnibus in Christo quiescēti-
 bus, &c. de quinto, Nobis quoq;
 peccatoribus. Quinq, etiam peti-
 mus, duo vivis, ut scilicet omni bene-
 dictiōe cœlesti & gratia repleamur,
 ut intra cōsortium Sanctorū admit-
 ti mereamur: tria fidelibus defun-
 ctis, Refrigerij sedē, quietis beatitu-
 dinem, luminis claritatem.

Quinta pars incipit ibi: Per quē
 hęc omnia; ubi capiamus per- Quinta
 sonarum benevolentiam, ut peti- pars Ca-
 tionum nostrarum consequamur nonis.
 effica-

38 DE OFF. EPISC.

efficaciam, patris commendando
charitatem ineffabilem, per bene-
ficiū creationis Spiritus sancti, per
beneficiū spiritualis perfectionis,
quæ consistit in actu triplici, San-
ctificatione, viuificatione, benedi-
ctione, & ideo tres cruces facimus
ad hæc tria. Humana enim natura
creata est arbitrio libera, ergo pro-
ficere non potuit sine gratia. Ideò ad
verbum creationis non facimus si-
gnum crucis, ad tria sequētia faci-
mus, quia ex virtute sanctæ Crucis
in bono gratia stabilimur & profi-
cimus: sanctificamur enim per re-
missionem peccatorum, viuifica-
mur per habitus virtutum, benedi-
camur in consumatione premio-
rum.

Sexta
Canonis
pars.

Sexta pars incipit ibi, Per ipsum
& in ipso, &c. Ubi sumpta ma-
iori audacia omnium petitionum
nostrarum summam in brevi pro-
feri-

ferimus, quæ sub septenario conti-
 nentur, ubi etiam quinque cruces
 facimus. Petitionum autem quæ-
 dam sunt propter bonum adipiscen-
 dum, quedam verò propter ma-
 lum amouendum. Bonum autem
 adipiscendum vel pertinet ad ani-
 mam, vel ad corpus. Si perti-
 net ad animam aut est bonum glo-
 riæ, aut perseverantiæ, aut gratiæ.
 Bonum ergo temporale ad sustenta-
 tionem vitæ necessariā, petitur ibi,
 Panem nostrum, &c. Bonum glo-
 riæ, ibi, Sanctificetur nomen tu-
 um, &c. ubi plenè sanctificata erit
 natura. Bonum perseverantiæ, ibi,
 Adueniat regnum tuum, &c.
 Gratiæ, ibi: Fiat volūtas tua. Ma-
 lum autem amouendum aut culpa,
 de quo: Et dimitte nobis. aut ten-
 ratio; Et ne nos inducas, &c. aut
 pœna, ibi, Sed libera nos à malo,
 &c. quæ omnia petimus amoueri.

E

Quin-

Quinq³ cruces facimus, ut per virtutem crucis ad cognitionem plenariam pertingamus, credendo filij cum patre eternitatem, equalitatem, consubstantialitatem, modum existendi utriusq³, ante mundi constitutionem, & post mundi consummationem, Spiritus sancti cum patre & filio unitatem: & ideo in ista sexta serie sunt cruces aliterquàm prius faciendæ. Prima enim crux ex utraque parte ultra calicem extenditur, secunda calici coaquatur, tertia infra calicem coarctatur, quarta eadem cum prima secundum rationem communem, quinta fit ante calicem. In his ergo quinque si quis diligenter inspexerit, ea quæ dicta sunt videre poterit.

Septima
pars Ca-
monis.

SEptima pars incipit à pace, ubi & tres cruces facimus. Tres enim nota sunt humane nature,
Pri-

Prima, qua anima viuit simul cum corpore. Secunda, qua anima viuit relicto corpore. Tertia, qua viuit resumpto corpore. In prima pax est necessaria, qua longè faciat animam ab utroque, quod erit imperfecta beatitudine. Ideò ergo tres cruces facimus, ut ad istam triplicem pacem per virtutem crucis veniamus: tamen aliqui duas tantum faciunt, quia solius hominis corpus & anima redimenda & ad pacem reducenda sunt. In hac parte dicitur Agnus Dei. Tria enim sunt tempora: duo misericordiae, peregrinationis in mundo, expectationis in purgatorio: tertium pacis & iusticiae, quod erit corpore resumpto. Ideò dicitur Agnus DEI bis cum obsecratione misericordiae, semel autem sub obsecratione pacis & perfectae iusticiae.

Ostendit
quomo-
do omni
bus parti-
bus Ca-
nonis re-
spondeat
figura
veteris
Testa-
menti.

Hcb. 9.

HAec autem de Canone, qui
latine regula dicitur, quia p
hunc regulariter passionis domini-
ca recordamur, breuiter expedita
sunt, quia de eo plenius multi sancti
& doctores Ecclesiae tractauerunt:
tamen ut aliquid de figuris dica-
mus, sicut in principio disposuimus
in illa parte ubi dicitur; Te igitur,
& c. significatur illud, quod Ponti-
fex olim intrabat Sancta sanctorum
cum sanguine: deinde sequitur, Im-
primis, & c. usq; ibi, Communi-
cantes, & c. in quo apparet illud,
quod legalis Pontifex ingrediens
Sancta sanctorum; & Christus an-
te passionem orauit se glorificari,
& discipulos cōseruari. Et sicut se-
dens ad dexteram patris interpel-
lat pro nobis, sic noster minister
praesequens Aaron & Christum,
pro tota supplicat Ecclesia: deinde

pro

pro praelatis & subditis. Sequitur,
 Communicantes, usq₃ ad hanc,
 Igitur, ubi representatur quomodo
 legalis Pontifex thuribulum plenū
 vinis carbonibus intra Sancta san- Exod. 37.
 ctorum secum portauit, habens no-
 mina patrum scripta in rationali &
 super humerali. Et Christus thuri-
 bulum carnis suae plenum omni fer-
 uore charitatis, & munere gratia-
 rum super coelum tulit nomina, et-
 iam eorum qui sunt eius mente &
 opere nouit. Unde & ibi nomina
 Sanctorum leguntur & exprimun-
 tur. Sequitur, Hanc igitur, &c.
 usq₃ Supplices, &c. ubi represen-
 tatur, quomodo legalis Pontifex o-
 rans fumo thimiamatis obumbra-
 batur & tegebatur: sic Christus dñi
 patrem interpellat pro nobis, occul-
 tatur, quia nullus intelligit quantū
 apud patrem per praesentiam assum-
 ptae carnis à Christo nobis impetra-

tur, aut certè ista tectio significat in
 cōprehensibilitatē, quæ est in hoc my-
 sterio, cætera q̄ sequuntur ibi, Qui
 pridie, &c. sumuntur ex verbis
 Christi in Ewāgelio. sequitur: Sup-
 plices te rogamus, usq; ibi, Præce-
 ptis, &c. Hic representatur illud,
 quod lex præcepit, quod Pōtifex le-
 galis sanguine aspergeret tabulā si-
 ne ppiciatoriū & altare exterius.
 Christus enim toties aspergit sangui-
 ne patrē, quoties eū placat p̄ carnis
 assumptionē. Aspergit arā, dum nu-
 merū angelorū restaurat: aspergit
 Psal. 109 etiam populū sanguine, dū nos patri
 recōciliat, dum etiā nominibus suis
 sanctorum nomina bis cōmemorat,
 sanctorum nomina in duplici veste
 portat. Sequitur: Oremus, Præce-
 ptis, &c. ubi representatur quomo-
 do Pōtifex legalis regressus ad po-
 pulū se lauabat, & immundus usq;
 ad vesperā erat: sic Christus ad Ec-
 clesi-

clesiā redire dicitur cōpatiēdo & auxiliādo lauare vestes, sanctos mū dando, qui tamen vsq; ad finē mūdi nō erūt sine macula, & sine veniali aliquo, & hac de officio Missa sufficiant. CAP. XXXI.

Sequitur titulus ad clericum faciendum. In primis igitur interpretatur Clericus vocabulum suum. Cleros enim gracè, sors latinè. Propterea enim vocantur Clerici, quia sunt de sorte domini, vel quia dominus sors, id est, pars eorū est, secundū illud psal. Dominus pars hereditatis meae, &c. Antiquitus enim Mathias sorte electus, & oēs, quos illis tēporibus ecclesiarū principes ordinabant, sorte eligebant. Quum autem modo Clerici sunt, portant tonsuram: cuius mysteriū est, quia capilli in capite significant cogitationes in mēte. Unde Greg. in Moral. Caput tondere, est cogitationes superfluas

Descripto Missae sacrificio, eiusque ceremonijs, nūc consecretantes tractat de ordinibus: & primo de Clericis faciēdis. Psal. 15. Aet. 1.

à mente refecare. Capilli autem in inferiori parte capitis remanent. Non enim præcipitur Christiano, ne aliquando cogitet de temporalibus, sine quibus præsens vita non transigitur, sed partem animæ, quæ temporalia regit, esse debere subditam menti, sicut est mulier viro. Circulus verò capillorum virtutem æqualitatis rationi undiq; consentientem significat. Tunc enim benè gubernatur res temporales, si rationi conuenerint. Et sic Clericus, sicut dicit Horatius: Fortis & in seipso totus teres, atq; rotundus. Superiorem partem capitis rasorio sæpè renouamus, cum forti sollicitudine superfluas & temporales cogitationes de animi nostri superiori parte refecamus: in inferiori parte coronam portamus, cum ea, quæ secundum mundū necessariò gubernare debemus, concorditer cū ratione coaquamus.

Ufus

Usus autem Corona à Nazareis Deut. 33.
 exortus est, qui prius crines serua-
 bant, deinde post vitæ continentiam
 deuotione completa caput radebāt,
 & capillos in igne sacrificij pone-
 bāt, ut perfectionem deuotionis sue
 domino consecrarent. Unde Apo-
 stoli eos qui in diuinis laudibus mā-
 cipati domino erant consecrati, in-
 nouari faciebāt crine deposito qua-
 si Nazarei sint & Sancti. Unde in
 Ezech. Fili hominis, sume tibi gla- Ezech. 5.
 dium acutum, & duces per caput
 tuum & barbā. Ipse enim de gene-
 re sacerdotali & in sanctificationis
 ministerio Domino seruebat. Hoc
 & fecisse legimus Priscillam & Actor.
 Aquilam, Paulum, & alios quos-
 dam discipulos Christi. Corona eti-
 am latitudo est aurei circuli, qui re-
 gum capita cingit & clericorū am-
 bit, ut in eis impleatur quod Petrus
 dicit: Vos estis genus electū regale 1. Pet. 2.

Sacerdotium. Non autem Clerici nostri comam nutriunt, & postmodum tondeant, sed antiquitus Nazarei: quia illud pertinebat ad legis velamen, istud autem ad Euangelij reuelationē. Unde Moyses ponebat velamen ante faciē suam, & Nazarei nutriebant comā: quia qui tunc velabantur, modò reuelantur, secundum illud Apostoli: Cū trāsierint ad Christum, auferetur velamen. Sunt autem duo genera Clericorū, quidā enim sunt Ecclesiastici, quorum regulā determinauit August. & Isidorus in 2. lib. de officiis: Quidam verò Acephali, qui nec inter Laicos, cū non sectentur eorū officia, nec inter Clericos, quippè cū religionem vitæ non habeant, sunt deputandi, sed hypocentauris similes, neque homines sunt, neque equi, sed, ut ait Poeta, Mistumq; genus prolisq; biformis.

CAP.

Sequitur titulus de ordinibus ce-
 lebrandis: ubi primò sciendum
 est, secundum consuetudinē Roma-
 næ ecclesiæ, cum Papa solēniter cele-
 brat, sex habere secum ordines Cle-
 ricorū: Episcopos, Presbyteros, Dia-
 conos, Subdiaconos, Acoluthos &
 Cantores. Ipso senario numero desi-
 gnatur pfectio, eò quòd redditur ex
 suis partibus aliquoties aggregatis:
 significat aut perfectionē, quæ debet
 esse in ecclesiæ ministris. Et sex mi-
 nistrorum ordines legimus fuisse in
 veteri Testamento: Pontifices, Sa-
 cerdotes, Levitas, Nathinaeos, Ia-
 nitores & Cantores. De quibus in
 Epistola Artaxerxis ad Esdram: 1. Esd. 7.
 Notū facimus vobis de uniuersis sa-
 cerdotibus & leuitis, cantoribus &
 ianitoribus, Nathinaeis & ministris
 domus DEI, ut eis vectigal & tri-
 butum & annona nullatenus impo-
 natur.

natur. Sunt enim septem ordines, septiformem gratiam Spiritus sancti representantes: quatuor minores, & tres maiores, de quibus serio prosequamur. Primi igitur sunt Ostiarii, qui ianitores dicti sunt in veteri Testamento. Unde in primo

1. Para. Paralip. Per quatuor ventos erant Ostiarii, id est, ad Orientem & Occidentem, & c. Et sequitur: Quomodo quatuor Leuitis traditus est numerus Ianitorum, & erant super sacrarium, vel super exedras & thesauros domus domini, per gyrū quoque templi domini morabantur in custodijs suis, ut cū tempus fuisset ipsi manē aperirent fores. Et in 2. eiusdem: Constituit quoq; ianitores in partes domus domini, ut non ingrederetur eā immundus, & c. Inde est, quod quando ordinantur, suscipiunt claves Ecclesie & tangunt ostium. & audiunt ab Episcopo: Sic agite,

agite, quasi reddituri rationem pro
 ijs rebus, quæ his clauibus recludun-
 tur. Tunc autem Ostiariorum offi-
 cium peragunt, cum aliquem per fi-
 dem in Ecclesiam introducunt. Vnde
 Aug. super Ioannem 42. home-
 lia: Ego veni ut vitam habeant, hoc
 est, fidem, quæ per dilectionem ope-
 ratur, per quam fidem in ouile in-
 grediantur ut viuant. Secundo suc-
 cedunt Lectores. Vnde legimus in
 veteri Testamento Esdram fuisse
 lectorem. Sicut scriptum est in eo- 1. Esdr. 7.
 dem Esdra: Dixerunt Esdra scri-
 ba, ut afferret librum legis Moysi.
 & sequitur, Stetit autem Esdras
 scriba super gradum ligneum, &
 aperuit librum coram omni populo.
 Dicit autem Isidorus, quod hic or-
 do sumpsit initium à Prophetis. Vnde
 accipiunt ab ore Episcopi: Acci-
 pite, & estote verbi Dei relatores
 habituri partem, si fideliter & uti-

liter impleneritis officium vestrum cum his, qui verbum DEI benè administrârunt, & ideò dat eis codicem diuinarum lectionum, ad Dei verbum annuntiandum & legendum distinctè & expeditè seruans differentiam accentuum, & representans modos & diuersitates affectuum vtentes nunc voce indicantis, nunc dolentis, nunc interpretantis, nunc exhortantis.

Act. 19. Tertio succedunt Exorcistæ, de quibus dicit Beda super Acta Apostolorum. Refert Iosephus Regem Salomonem excogitasse, suamquæ gentem docuisse modos Exorcismi, hoc est, coniurationis, quibus immundi Spiritus expulsi ab homine, reuerti ulterius non sunt ausi. Hi cum ordinantur, audiunt ab Episcopo: Conc. Thole. Act. 23. Accipite, & commendate memoria, & habetote potestatem ponendi manus super Energuminos, siue bapti-

baptizatos, siue catechumenos: unde tradit eis codicem, in quo scripti sunt exorcismi. Exorcista autē tam in templo Salomonis, quā sub Esdra. Vnde August. in libro de beata vita: Quantum intelligo, Spiritus immundus dupliciter appellari solet, vel ille, qui extrinsecus animam inuadit sensusq; conturbat, & quēdā hominibus infert furorē, cui excludendo, qui possunt manū impone re, Exorcista dicuntur, hoc est, per diuina eum adiurando expellere. Dicitur etiam Spiritus immundus anima immunda, vitijs & erroribus inquinata, nunc autem, sicut dicit Aug. in lib. de nuptijs & concupiscentia ad Valerium, exorcisuntur paruuli & sufflantur, ut in regnum Christi a potestate tenebrarum, hoc est, Diaboli & angelorum eius eruti transferantur.

Quartò succedunt Acoluthi, qui
lati-

latine dicuntur Ceroferarij, à depor-
tandis cereis, quando legendum est
Euangelium, aut sacrificium offe-
rendum, quorum ordo à filijs Aaron
sumpsit exordium. Unde in Exodo:
Precipe filijs Israël, ut offerant tibi
oleum de arboribus olyuarum puris-
simum, ut ardeat lucerna semper in
tabernaculo ante velum, & colloca-
bunt eam Aaron & filij eius. Hi au-
diunt ab Episcopo: Accipite Cero-
ferarium cum cereo, ut sciatis nos
ad accendenda Ecclesia luminaria
mancipari. Quòd tamen in Exodo
istud officium ascribitur Aaron
& filijs eius, non mireris. Multa e-
nim sunt nō solum in nouo testamen-
to, sed etiam in veteri addita & mu-
tata secundum illud, quod dixit Da-
uid in Paralip. Non erit officium
Leuitarum, ut ultra portent taber-
naculum & omnia vasa eius ad mi-
nistrandum.

CAP.

CAP. XXXIII.

Post minores ordines sequuntur Descri-
 maiores. Et primò Subdiaco- ptis mi-
 ni, qui in veteri testamento Nathi- noribus
 nai dicti sunt, quod interpretatur, ordini-
 bus, iam
 Domino in humilitate seruientes, conse-
 à nathin, quod est, aqua. Lauabant quenter
 enim hostias & sacrificia, de quibus tractat
 in Esdra legitur, quod Dauid de- de maio-
 derat Nathineos ad ministeria Le- ribus:
 uitarum. Istis imponitur continen- quorum
 tia, quia tractant sacra Domini va- tres sunt
 sa, & ipsi disponunt in Altari ho- 1. Esd. 8.
 stias. Unde Esaias: Mundamini, Esa. 52.
 qui fertis vasa domini. Isti audiunt
 ab Episcopo: Videte cuius ministe-
 rium vobis traditur. Ideò si vsque
 nunc fuistis tardi ad Ecclesiam, a-
 modo debetis esse assidui. Si vsque
 nunc somnolenti, amodo vigiles. Si
 vsq, nunc ebriosi, amodo sobrii. Si
 vsq, nunc incesti, amodo casti. Et
 sequitur: Accipe manipulum in
 mani-

manibus tuis ad extergendas sordes mentis & corporis, & ideò in manu sinistra portatur, ut in hac vita carnalis delectationis fluxus à talibus abiiciatur. Sicut enim terguntur sudario corporis sordes: sic manipulo amouenda intelliguntur carnales delectationes.

Secundo succedunt Diaconi, qui à tribu Leni sumpserunt exordium. Unde in Numeris legimus, & in Leuitico, Dominum pracepisse applicandam tribum Leni, ordinandam ad diuini cultus ministeriũ, & ut consecraretur Domino, ut custodirent vasa tabernaculi à 2. annis & supra, quia tunc est etas robusta ad onera portanda. In nouo verò Testamento exordium accepit in Actibus apostolorum ab Apostolis, qui septem viros boni testimonij ple nos Spiritus sancto ad hoc officium elegerunt. Hi sunt septem tubæ canentes

Num. 3.

Act. 6.

nentes in Apoc. septem columna in Apoc. 8.
libro Proverbior. septem candela- Prou. 9.
bra aurea, septem oculi super lapide Apoc. 10.
vnum. Isti pacem annunciant, Eu-
angelium predicant. Unde Diaco-
no competit legere Euangelium:
quia minister est & imitator eius,
qui dixit: Non veni ministrari, Matt. 20.
sed ministrare. Imponit autem ei
Episcopus stolam super sinistrum hu-
merum, dicens: In nomine sancte
Trinitatis accipe stolam immorta-
litas, imple ministerium tuum:
potens est enim Deus ut augeat tibi
gratiam. Per hoc enim intelligere
debent se accepisse iugum Domini
suave. Unde super humerum laeuū
stola ponitur. Et in maioribus Ec-
clesijs casula in diebus Ieiunij com-
plicatur; quia quidquid laboris &
sustinentie in hac vita toleratur,
quasi in leua portatur, donec in dex-
tera, hoc est, in aternitate requies
habe-

habeatur. Tradit etiam eis librum Evangeliorum, dicens: Accipite potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis. Unde sicut Lectoribus competit vetus Testamentum: ita competit Diaconibus predicare novum. Sed ante impositionem stola & collationem libri, dixerat eis E-

Ioan. 20. piscopus: Accipite Spiritum sanctum: quia istis maximè competit vita spiritalis, quia sunt præcones Evangelij, sicut determinatur in 1.

1. Tim. 3. ad Timoth. Hi antequam ordinentur, probentur, & sic ministrent, nullum crimen habentes: quia sicut legales ministros oportebat esse antiquitus sine macula corporali: ita ministros Evangelicos sine spiritali.

Leuit. 21 Unde in Leuit. dicitur: Homo de femine Aaron per familias qui habuerit maculam, non offerret panes domino suo, nec accederet ad ministeri-

feriū eius, si cecus fuerit, si claudus, &c. de qua auctoritate, si Deus dederit, expositio consequenter fieri poteri. Ultimo loco succedūt sacerdotes, qui ordo à filiis Aaron sumpsit exordium. Unde in Numeris hæc nomina filiorum Aaron Sacerdotū, qui uncti sunt, quorū completa est consecratio manus, ut fungerentur Sacerdotio. Unde Episcopus istum morem tenet manus presbyterorum ungendo oleo, ut munda sint ad offerendas hostias Deo, & large ad cetera officia pietatis. Hi præ sunt Leuitis, sicut dicitur in Numeris: Hic est cultus familie Gersonitarum in tabernaculo fœderis. Eruntq; sub manu Ithamar filij Aaron Sacerdotis. Unus autem erat summus Sacerdos Aaron, sed postmodum Dauid ampliavit cultū Sacerdotij constituens 24. summos Sacerdotes, 16. de Eleazar, & 8. de Ithamar:

Num. 3.
 Num. 4.
 quibus

quibus omnibus præfecit unum, quam statuit principem sacerdotū, singulis autem per sortem vicis sue diuisit hebdomadas, sicut patet in libro Paralippom. In nouo autem Testamento CHRISTUS maiores & minores sacerdotes instituit, 12. Apostolos, & 72. discipulos, qui figura bantur in illis. Apostolorū ergo vices maiores sacerdotes, id est. Episcopi. Discipulorum verò minores locū tenent presbyteri. Super horū capitā tenet Episcopus manum quando consecrantur. De qua cōsecratione plenius in Leuit. Legislator exequitur, dicēs: Consecrauitq³ filios Aarō oblatos. Et sequitur: Obtulit & vitulū pro peccato. Cumq³ super caput eius posuissent Aaron & filij eius manus suas, immolauit eum de stola & casula, & de his agetur in capitulo de vestimentis. Procedens autem ad consecrationē Episcopus, acci-

accipiens oleum sanctū facit crucē
super ambas manus, dicens: Consec-
retur manus ista, & sanctificetur
per istā vntionē & nostrā benedi-
ctionē, &c. Vnde in Leuit. dicitur:
Sumens Moyses de sanguine extre- Leu. 8.
mum auriculæ singulorum, & polli-
ces manus & pedis. Virtus enim
crucis sanguis CHRISTI est. Et
nota quod in modernis Sacerdoti-
bus debet esse reuelatus intellectus
fidei, & vigere affectus charitatis.
Ideo in aure & pede sacerdotū non
fit modo vntio sicut tunc: q̄a sicut
dicitur in Actibus Apostolorum: Act. 7.
Vos autem dura cervice incircūci-
sis corde & auribus semper spiritui
sancto resististis. Tamen modo ma-
iores inunguntur in capite & mani-
bus, propter auctoritatem & emi-
nentiam & transfusionē potestatis
in minores. Ideo inunguntur in ca-
pite maiores non minores, sed in
mani-

manibus utriusque, propter ministerium, quod exercet in sacrorum pertractatione. Sed hic mouetur questio, Si Moyses fuit Sacerdos. Si sic, quomodo ergo Sacerdotium ab Aaron incepit, sicut supra dictum fuit? Si non, quomodo ergo Aaron consecrauit? Respondeo: Sicut diaconus, Cardinalis, Legatus, à latere Papæ præsentem Episcopo facit benedictionem infra suam legationem, & est benedictio Papæ, cuius auctoritate hoc facit, non sua: ita Moyses vice domini cōsecrauit Aaron fungens officio Sacerdotis. Unde solus Aaron in capite unctus est, in cuius figura nunc in capitibus ungentur Reges & Pontifices. Nota etiam quod ante Aaron leguntur fuisse

Gen. 14. Sacerdotes; ut in Genes. Melchisedech, sed siue ipse, siue alij nō numerantur: quia non leguntur Sacerdotes facti per ministerium visibilibus

lis unctionis. Deinde Episcopus accipit patenam cum oblatis & calicem cum vino, & dat singulis, dicens: Accipite potestatem offerendi Sacrificium Deo, missamq³, celebrandi tam pro vivis, quam pro defunctis: in quibus verbis datur eis potestas consecrandi. Unde in Exo- Exod. 29
do: Impones filiis Aaron mitras, eruntq³ Sacerdotes mei, religione perpetua, postquam initiaueris manus eorum, hoc est, cum potestatem consecrandi illis dederis. Unde exponit August. ad literam 70. dicens: Et consummavit manus Aaron & filiorum eius. cuius sensus est, quod completio quantum ad substantiam consecrationis, consistit in collatione potestatis, quam cum perfecte receperint, Sacerdotes erunt. Unde in veteri Testamento imponebant Sacerdotes manus super caput vituli immolandi, quod fuit signum pote-

Exod. 29

F statis

114 DE OFF. EPISC.

statis consecrandi, quæ conferebatur eis in ista consecratione, sicut exponit vir venerabilis August. Unde in Exodo: Tolles arietem alterum, super cuius caput Aaron & filij eius ponent manus: & iste dicebatur Aries consecrationis. In fine verò Missæ accedunt Sacerdotes ad communionem, quos Episcopus communicat, representans illud quod in Leuitico dicitur: Cum filios Aaron sanctificasset in vestitu suo præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas: panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro. In fine antequam dicatur ultima Collecta ad Complendam, ponit Episcopus manus suas super capita singulorum, dicens: Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittentur eis; & quorum

reti-

Leuit. 8.

Ioan. 20.

retinueritis, retenta sunt. In cuius figura discernebant Sacerdotes legales mundos & immundos, & sanctificabant leprosos, sicut determinatur in Leuitico. Quoni- Leu. 14.
 am ergo ministri Altaris, ut possint dignius ministrare; sine macula debent esse. Ideò competit illud eis, quod in Leuitico sub figura dicitur: Homo de semine Aaron, Leu. 21.
 qui habuerit maculam, non offeret panes DEO suo; nec accedet ad ministerium eius, si cæcus fuerit, si claudus, si vel paruo, vel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus. In quibus verbis notantur conditiones promouendorum: oportet enim promouendum, & maximè qui ordinantur ad Sacrificium Alta-
 F 2 ris,

ris, ut offerat panes Deo suo, esse decorum absq³ macula in tribus, scientia, exemplo, & vita. In scientia triplici, aeternorum, quae est per lumen contemplationis; & donum sapientiae scripturarum, quae est per donum intellectus; conuersandi in medio prauae & peruersae nationis, per donum scientia. Contra quae ponitur triplex macula, contra lumen contemplationis, cecitas in oculo; contra intellectū scripturarum, claudicatio in pede; pes claudus nequit rectè incedere, & affectus absq³ notitia scripturarum nequit rectè agere ea, quae pertinent ad officium Sacerdotale. eius est discernere. Contra scientiam conuersandi, macula in naso. nasus enim significat discretionem, contra quam ponitur triplex macula: paruitas stultae simplicitatis, grandities praesumptionis vel curiositatis, tortura prauis indicij.

cij. Oportet etiam eum esse decorū
 in exemplo; contra quod est fractu-
 ra pedis vel manus. Pes fractus ne-
 quit incedere, manus fracta nequit
 operari: & etiam significatur defe-
 ctus in illo, qui non potest operis ex-
 empla monstrare. Oportet etiam
 promouendum decorum esse in vi-
 ta, & hoc quantum ad actus intrin-
 secos cordis, & quo ad extrinsecos
 operis. Quoad intrinsecos cordis, ut
 habeat ordinatos appetitus, contra
 quos opponitur triplex macula tri-
 plicis concupiscentia: oculorum, qua
 inflectit hominem & incuruat ad
 terrena, & hoc est gibbositas: concu-
 piscencia carnis, qua in modum flu-
 xus vitiosi humoris oculum mentis
 vitiat, & hæc est lippitudo: concu-
 piscencia vite, hæc est superbia, qua
 est in animo sicut albugo in oculo.
 Similiter oportet promouendū esse
 decorum, quo ad actus extrinsecos

operis, ut in opere non appareat aliqua cōcupiscentia, neq₃ feruor libidinis, neq₃ feruor luxuriæ siue lasciuia, hac est scabies ingis, quando feruor viscerum ad cutem trahitur: neq₃ deturpatione auaritia, hac est impetigo, scilicet sicca scabies, quæ totum corpus impetit proueniens ex falso phlegmate, auaritia scilicet clericorum, quæ est sine humore pietatis occupans totum corpus Ecclesiæ, procedens ex appetitu cuiusdam sitis insatiabilis: neque tumor superbia, quæ est hernia græcè, tumor latinè, morbus est quando intestina descendunt in folliculos testiculorum, & appellatur ruptura. Istæ ergo sunt duodecim conditiones, quæ debent esse in promouendis.

CAP. XXXIIII.

Post ordines sequitur ordinatus.
Sequitur officium in ordine Episcopi. Episcopus autem nomen

men est oneris, non honoris; operis, non quietis. Unde Apostolus: Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Opus dicit notabiliter, non quietem. Unde & latine superintendens interpretatur, eo quod speculatoris gerit officium. Unde Ezechiel. dictum est: Fili hominis, speculatorem dedit ei domui Israel: quoniam regere debet Ecclesiam militantem secundum sibi sollicitudinem competentem. Ideo cum Episcopus offertur, hac verba Metropolitano dicuntur: Reuerende pater, postula sancta mater Ecclesia, ut hunc presentem electum Presbyterum ad onus Episcopatus subleuetis. De qua oblatione legimus in Levitico, quod Moyses congregata omnia tur-

*tio Epi-
scopi, &
quale sit
cuius offi-
cium.
1. Tim. 3.
Ezec. 33.
Teuit. 9.*

ba ante fores tabernaculi statim obtulit Aaron ad inungendum. Deinde sequitur examinatio Episcopi sub

- certis interrogationibus & respon-
 sionibus, secundum illud Apostoli:
 1. Tim. 3. Primum probentur, & sic mini-
 strent nullum crimen habentes ex-
 aminatione facta chrismatur ca-
 put Episcopi. Unde dicitur ei: Un-
 gatur & consecretur caput tuum
 coelesti benedictione in ordine Pon-
 tificali. In nomine Patris, &c. Un-
 de in Leuit. Fundens oleum super
 caput Aaron unxit eum. Unde
 Leuit. 2. Moyses illo oleo, quo ungebatur ta-
 bernaculum non unxit Aaron, sed
 Exod. 40. oleo sancto, quod fiebat in illis pre-
 ciosis speciebus, qua determinantur
 in Exodo, loco cuius habemus in Ec-
 clesia Chrisma. Unde Chrismate
 unguntur capita Pontificum. Pro-
 pter quod dicitur in Leuit. Ponti-
 fex, id est, Sacerdos maximus, in-
 ter fratres suos super caput cuius
 fusum est unctionis oleum, & cuius
 manus in Sacerdotio cōsecrate sunt.
 Tunc

Tunc enim ungebatur caput Aaron & manus eius, ita quod per barbam stillabat oleum usq³ in oram vestimenti eius, sicut determinatur in Psalmo: Sicut unguentum, &c. Psal. 132.

Et hoc est, quod cantatur pro cōmunionē in Episcopi consecratione: Unguentum in capite, in figura unctionis gratia qua per prelatos transfunditur ad subditos, & primò ad Presbyteros: deinde ad infirmos, hoc est unguentum à capite defluens in barbam, & à barba in oram vestimenti. Tunc omnes Episcopi ungunt manibus suis caput eius, de quo habitum est suprà in capitulo de Presbyteris. Quòd autem ex canonica auctoritate additur, ut plures adsint Episcopi, qui scire voluerit, legat Epistolam Gregor. ad Augustinum Anglorum Episcopum. Innocentius tamen in Decreto suo dicit: Nec unus Episcopus

Greg. in
moral.

Beda lib.
3. de tab.

ordinare p̄sumat, ne furtiuū benefi-
cium prestitū videatur. Greg. etiā
dicit causam Episcopalis vñctionis
in moralibus, dicens: Oleū in capi-
te, charitas in mente; quia vicarius
Christi est: dilectionē quā Christus
nobis monstrauit & docuit, in eo de-
bemus inuenire, & ab eo ad cumulū
nostri profectus trahere. Beda verò
in lib. 3. de tabernaculo dicit: Indu-
tus sacris vestibus Pontifex, mox
oleo vñctionis perfunditur, ut per
gratiam Spiritus sancti consecra-
tio perficiatur. August. autem in
tractatu Psalmorum sic dicit: Vi-
carius Christi efficitur Pontifex,
ideò in capite vngitur, caput no-
strum Christus, caput nostrum vn-
ctum est oleo inuisibili. Episcopus,
quia vicarius Christi est, in capite
vngitur: ab illo enim significatur
se accipere hanc vñctionis grati-
am, qui caput est totius corporis,

imis.

imitando illum qui caput est totius Ecclesie: per unctionis gratiam fit & ipse caput Ecclesie sibi commissa. Quid autem Episcopi manus imponunt super caput eius, secundum Isidorum antiqua institutio est. Isaac enim Patriarcha ponens manum suam super Iacob benedixit ei, similiter Iacob filiis suis. Sic Moyses super Aaron, & super caput Iosua, dans ei Spiritum virtutis & ducatus in populum Israël. Sic Christus per manus impositionem Apostolis benedixit: sic Paulo & Barnaba ex precepto Spiritus sancti ab Apostolis manus imposita sunt in Episcopatu; & sic missi sunt ad Evangelizandum, ut legitur in Actibus Apostolorum. Deinde benedictis baculo & annulo, de quorum mysterijs infra dicetur, datur Episcopo codex euangeliorum, & dicitur ei: Accipe euangelium & vade,

Gen. 27.

Exod. 39.

Mar. ult.

Act. 13.

predica populo tibi commissio, potens enim est Deus tibi augere gratiam. Hic addendum est, quod secundum quasdam ordinationes duo presbyteri tenent Euangelium super caput eius. In quo notatur, quod certè ordinandus in Episcopum debet subiectus esse in eo Euangelij, ut uiuat ex toto secundum seipsum.

CAP. XXXV.

Absolutis ordinibus tam minoribus, quam maioribus, tandem peruenit ad summum pontificem, quomodo & ipse ordinari debet, proponit. *Matt. 16.*

Processo ab inferiori ad superius ascendendo secundum ordinum differentias & officia dignitatum, peruenimus ad caput Ecclesie summum Pontificem, cui concessit Dominus totius Ecclesie principatum. Unde & Dominus ante passionem dixit Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, &c. Licet enim uniuersis Apostolis communiter dixerit: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. tam

men specialiter Petro dictum est:
Quæcunq; ligaueris super terram,
&c. In figura huius quia cum Pe-
trus possit ligare ceteros, à ceteris
tamen ligari non potest. Circa pas-
sionem similiter cum dixisset plura-
liter de omnibus; Simon, ecce Sa- Luc. 22.
thanas expetivit vos ut cribraret:
singulariter pro Petro subiunxit:
Ego rogavi pro te, ut non deficiat fi-
des tua. Inde est quod Ecclesiæ ple-
besq; conuersæ ab alijs Apostolis
inquinata sunt erroribus varijs. So-
la verò Romana Ecclesia, cuius fides
in nulla tentatione deficit, utpo-
te supra Petram stabilem solidata,
nullis hæresibus, nullis erroribus
potest, velpotuit, velpoterit inqui-
nari. Eicet enim prora vacillet
in mari, licet carina elidatur flucti-
bus: puppis tamen permanebit im-
mobilis. Post passionem similiter
cum Dominus tertio quæsuisset à
F 7 Petro;

Ioan. 21. Petro; Simon Ioannis diligis me plus his? & iste tertio respondisset: Domine, tu scis quia amo te. statim ei Dominus tertio praecepit: Pisce oves meas, pascere agnos meos. Ipse enim est Petrus, qui solus vocatus est in plenitudinem potestatis, cum omnes alij in partem sollicitudinis sunt vocati. Unde cum alij Discipuli post resurrectionem venissent ad Dominum nauigio Petrus succingens se, misit se in mare; quia ceteris Apostolis singulae nauiculae, singulae scilicet Ecclesiae sunt commissa: Petro verò maris universitas est commissa. Iacobus enim qui columna videbatur esse Ecclesiae, sola Hierosolyma contentus est, & singuli singulis. Petro verò universalis ecclesia in toto orbe diffusa, in quo terminatur omnis perfectio Hierarchica. Unde sicut Cardinales specialiter, sicut Episcopi generaliter

raliter vicem tenent Apostolorum: ita Papa typum tenet individualiter Domini Iesu Christi. De cuius potestate magis est reuerentialiter subticendum, quam temerè discutiendum.

CAP. XXXVI.

V*T igitur videamus quomodo omnis perfectio Hierarchica terminatur in Papa, reducamus Hierarchiam humanam ad angelicam, & angelicam ad diuinam. Sciendum est igitur quod in Trinitate est trium distinctio personarū, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, quibus appropriata sunt nomina potentie, sapientie, & bonitatis. Et ex istis sumuntur tres actus Hierarchici in angelica Hierarchia: Perfectio, quæ pertinet ad Patris potentiam; illuminatio, quæ ad Filij sapientiam; purgatio, quæ ad sancti Spiritus bonitatem. Est autem*

Reducit hoc cap. Hierarchiā humanam ad Angelicam, cuius perfectio in summo Pontifice terminatur.

autem triplex purgatio: Vna res-
 pectu infirmorum in corpore, cuiusmo-
 di sunt Energumeni: quæ ad ipsos
 pertinet Exorcistas. Altera res-
 pectu immundorum & non munda-
 rum in anima, cuiusmodi sunt in-
 quinati vitis contra mores: hoc per-
 tinet ad Ostiarios. Tertia est res-
 pectu errorum in anima, quæ ad Aco-
 luthos noscitur pertinere, qui & ce-
 roferarij à ferendo lumina fidei sunt
 vocati: ut prima purgatio effectum
 respiciat, secunda affectum, tertia
 intellectum. Est nihilominus tri-
 plex illuminatio: Vna, quantum ad
 lumen antecedens, cuiusmodi est lu-
 men propheticum: & hoc pertinet
 ad Lectores. Alia quantum ad lu-
 men consequens, cuiusmodi est lu-
 men apostolica doctrina: quæ perti-
 net ad Subdiaconos. Tertia quan-
 tum ad lumen plenum, cuiusmodi
 est Evangelicum: quæ pertinet ad
 Dia-

Diaconos, ut sit lumē propheticum, sicut lumen stellarum in nocte: Apostolicum, ut lumen solis in aurora: Evangelicum verò, sicut lumen solis cum in meridie circumfulget. Est etiam triplex perfectio respiciens potestatem. Quaedam enim est potestas perfecta, quae ad Sacerdotes pertinet, qui habent ex officio baptizare, confiteri, soluere & ligare. Alia verò perfectior, quae ad Episcopos pertinet, qui soli possunt clericos ordinare, virgines benedicere, Pontifices consecrare, manus imponere, basilicas dedicare, degradandos deponere, Synodos celebrare, Chrisma cōficere, vestes & vasa sacrare. Tertia perfectissima, quae est in Papa, qui solus potest quicquid alij possunt, & multa alia quae non possunt per alios expediri, nec transeunt etiam de generali mandato, nisi specialiter demandentur.

Ad

130 DE OFF. EPISC.

Ad ipsum enim solum pertinet translatio Episcopi vel electi confirmati, depositio Episcopi, renunciatio Episcopi vel electi confirmati, exemptio episcoporum, restitutio depositorum, iudicialis diffinitio, et privilegiorum suorum interpretatio, sedis Episcopalis mutatio, construere de nouo sedem Episcopalem ubi non fuit, subycere unum Episcopatum alij & unū in duos diuidere, & duos unire, votum Hierosolymitanum commutare, generale Concilium celebrare, legem generalem condere, prebendam vel Ecclesiam non vacantem concedere, excommunicatum à se absoluerè à quo non contingit appellare. solus potest pallium concedere, solus semper & ubiq; utitur pallio, solus potest cum bigamo dispensare, & cetera multa solus potest, quæ nullus alius potest.

CAP.

Sequitur titulus de representa- Adfert
 tione pœnitentium in capite Ie- hoc cap.
 iunij; ad cuius euidentiam quadam rationes
 prenotanda sunt, quæ mysterium cur in
 hoc diligenter declarant. Notan- princi-
 dum est ergo, quòd in capite Iei- pio Qua-
 nij omnes pœnitentes conueniunt dragesi-
 ante fores Ecclesiæ, ut publicam mæ pœni-
 aut sollemnem pœnitentiam susci- tentes
 piant, ad quam plures conditiones publicā
 requiruntur secundum iura, tem- pœniten-
 pus, ut dictum est: quia in capite tiam su-
 Ieiunij habitus, & quia in veste re- scipie-
 ligiosa & comis depositis. Persona bant.
 agens, similiter quia non Cleri-
 ci, similiter neque iuuenes de facili.
 Unde dicit August. quòd iuuenibus
 non facile pœnitentia cōmittenda
 est propter ætatis fragilitatem, simi-
 liter personam, coram qua agitur;
 quia coram Episcopo ciuitatis &
 Decanis, & Archipresbyteris, &
 Presby-

132 DE OFF. EPISC.

Presbyteris Parochiarum, in quibus manent pœnitētes: similiter modus agendi, quia in cinere & cilicio. Hæc autem omnia quomodo fiant, & quo ordine exprimuntur, l. d. ubi dicitur, quòd in capite quadragesimæ omnes pœnitentes, qui publicam suscipiunt aut susceperunt pœnitentiam, ante fores Ecclesie se representent Episcopo ciuitatis sacco induti nudis pedibus, vultibus in terra dimissis, reos se esse ipso habitu & vultu protestātes, ibi adesse Decani, id est, Archipresbyteri, Parochiarum & pœnitentium presbyteri, qui eorum conuersationem inspicere debent, & secundum modum culpa pœnitentiā per præfatos gradus iniungere. Post hæc eos in Ecclesiam introducat Episcopus, & cum omni clero septem pœnitentiæ psalmos prostratis cum lachrymis pro eorum absolutione decantet.

cantet. Tunc surgens Episcopus, scilicet ab oratione, iuxta quod canones iubent, manus eis imponat, aquā benedictā super eos spargat, cinerē prius mittat. Deinde cilicio capita eorum cooperiat, cum gemitu & crebris suspirijs denunciet eis: quod sicut Adam eiectus est de paradiso, ita ipsi pro peccatis abijciuntur ab Ecclesia. Postea iubeat ministros, ut eos extra Ecclesie ianuam expellant: Clerus verò prosequatur eos cum illo responsorio: In sudore vultus tui, &c. ut videntes sanctam Ecclesiam pro suis facinoribus commotam non parui pendant poenitentiam. Nulli autem Clericorum hanc agere poenitentiam conceditur, sed secundum rigorem iuris admitti ad Clerum poenitentes, his prohibentur. In sacra verò Domini cœna, ut infra patebit, rursus Ecclesie luminibus represententur.

CAP.

CAP. XXXVIII.

Cur pri-
mus

Quadra-
gesimæ

dies, dies
cinerum

appelle-
tur quid

ûc signi-
ficet, &

in illa
tractetur

propo-
nit.

Gen. 3.

Iob. 42.

Dies verò illa, quæ caput est Ie-
iunij, dies cinerũ appellatur:
quia die illa fidelium capita cineri-
bus asperguntur propter causas præ-
cipue duas: propter memoriam con-
ditionis & commissionis. Dictũ est
enim primo parenti secundum alia
literam: Cinis es, & in cinerẽ reuer-
teris. Similiter propter memoriam
commissionis. Efficax enim est re-
mediũ memoria continuata pecca-
torum. Propter quòd Iob pœnitenti-
bus exemplũ exhibuit, quando post
funera & flagella in cilicio & cine-
re, sine in fauilla, ut dicit nostra lite-
ra, lamẽta pœnitẽtia sumpsit. Ago,
inqt, pœnitẽtiã in fauilla & cinere.
Cinis nõ habet humorẽ, fauilla non
habet ardorẽ, qđ fit in spiritualiter
pœnitẽte, cum in eo deficit humor la-
sciue & feruor concupiscentie. Et
sicut ex cinere & aqua fit lauacrũ,
quod

*quod appellatur lixiuū ad lauādas
sordes vestiū: ita ex cinere spiritua
lirecordatione, scilicet peccati & la
chrymis in dolore animi fit spiritua
lis ablutio animarū. Vnde Hierem. Hier. 6:*

*Filia populi mei accingere cilicio, cō
spargere cinere planctum vnigeniti
fac tibi. Hec autem duo coniungū
tur cinis & ciliciū, quia sunt arma
poenitentium. Vnde illo die spiri
tuales milites confligunt, qui vsque
ad diē illum in expeditione fuerūt,
quod ostenditur in prima Collecta
Missa, cum dicitur: Concede nobis
Domine presidia militie Christia
ne sanctis inchoare ieiunijs. Vnde
ista duo simul iunguntur illa die ci
nis & cilicium. Cinis in capitibus
fidelium, cilicium in manibus poe
nitentium eiectorū. Nam, sicut su
pra dicebatur, per eiectionē primo
rum parentū de Paradiso, represen
tat Ecclesia die illa in eiectione poe
nitent.*

nitentium, quibus datur cilicium, in signum, quod Dominus fecit primis parentibus tantum eas pelliceas post peccatum. Benè autè in cilicio & cinere poenitens deplorat peccatum: quia in cilicio asperitas & pun- Etio peccatorum intelligitur, in cinere autem pulvis ostenditur mortuorum. Et ideo in utroq³ poenitentiam agimus, ut in punctione cilicij agnoscamus vitia, qua per culpam commisimus, & per cinerem mortis sententiam ad quam peccando peruenimus. Unde quia dictum est primo parenti mortuo per peccatū: Pulvis es, & in puluerem reuertaris: ideo pulvis siue cinis signum est & memoria sententiae mortis.

Gen. 3.

Quoniam isto die conuenire debet populus ad Ecclesiam, ideo generalis fit sermo, ut conuertatur ad poenitentiam. Et de his potest exponi verbum illud: Conuertimini sicut

Esa. 3.

*sicut in profundum recesseratis filij
Isaël.*

CAP. XXXIX.

Sequitur titulus de recōciliatio- Ostendit
ne pœnitentiũ in cœna Domini, quomo-
sicut suprà dictum est, in die cœnæ do in die
Dominica Pœnites veniunt ad cœnæ do-
absolutionem. Et apud quosdam red mini fiat
ditur Symbolum à Catechumenis pœniten-
secundum Laodicensis Concilij con- tibus pec-
stitutionem. Decrevit igitur Inno- catorum
centius Papa illo die fieri peccato- remissio
rum remissionem pœnitentibus, di- & absolu-
cens: De pœnitentibus autē qui siue tio.
ex gravioribus commissis, siue ex
lenioribus pœnitentiam gerunt, si
nulla internemat agritudo, quinta
feria ante Pascha eis remittendum
Romane Ecclesie consuetudo de-
monstrat. De hoc etiam Hieron. in
Epistola ad Oceanum de morte
Fabiola, cuius pœnitentiam laudat
de adulterij commissione: sic igitur:

G

Quid

Quid ego (inquit) in abolitis &
 antiquis moror , quarens excusare
 culpam , cuius pœnitentiam ipsa cõ-
 fessa est? Quis hoc crederet , ut post
 mortem secundi viri in semet re-
 uersa : quo tempore solent viduæ ne-
 gligentes ingo seruitutis excusso ,
 agere , se liberius adire balnea , vo-
 litare per plateas , vultus circum-
 ferre meretricios. Saccum induer-
 ret , errorem publicè fateretur , &
 tota urbe spectante Romana ante
 diem Pasche in basilica quondam
 Laterani , qui Casariano truncatus
 est gladio , staret in ordine pœnitenti-
 um episcopis & presbyteris , et omni
 populo collachrymati , sparsò crine ,
 ora lurida , squalidas manus , sordi-
 da colla submitteret , q̃ peccata fletus
 iste nō purget? quas inueteratas ma-
 culas hac lamenta nō abluunt? Cur
 autem fiat ista absolutio illo die , sa-
 tis innuit Beda super Lucam , ex-
 ponens

ponens illud: *Accepto calice gratias egit, &c.* Hic calix ad vetus illud Pascha attinet, cui finem desiderabat imponere, quo accepto, gratias egit ob hoc nimirum, quia vetera transitura, & ventura omnia fuerant noua. Lex non soluebat peccatum, sed puniebat. Christus in quinta feria veteri legi finem dat, peccata absoluit. id ipsum sonat prima oratio *Missa*, cum dicitur: Ita nobis ablato vetustatis errore, resurrectionis suae gloriam largiatur, quae dicitur in aliquibus *Ecclesijs*.

CAP. XXX.

Ipsa etiam die Coena consecratur Oleum ad triplex officium: *Demonstrat, quare in die coenae oleum triplex, scilicet infirmorum, Catechumenorum, & oleum sanctum. Tres enim consecrationes ex una & eadem sunt substantia, & ex una olei liquatura.*

Sicut *norum,*

& sanctū Sicut enim una est Spiritus sancti
 confecte substantia, qui multiformiter diui-
 tur, & pri datur per diuersa gratiarum dona.
 mō agit Olea autem arbor est, cuius fructus
 de oleo olina est, cuius succus oleum est.
 Infirmos. Et autem arbor in signum pacis, ha-
 rum hoc capite. bens pinguedinem qua infirmi &

lassi recreantur, arcus & gratia
 prestatur luminis. Licet enim sine
 oleo Deus sanare possit infirmos, &
 fugare Demones, & sanctificare
 Christianos: tamē ex oleo fiunt ista
 tria, quae representant plurima Sa-
 cramenta. Unde August. in psalm.

44. Oleum visibile in signo est inui-
 sibilis olei in Sacramento. Potest
 Deus per se oleum spirituale tribue-
 re sine corporali, sed propter anima-
 les aguntur visibilia, ut inuisibilia
 facilius capiantur. Oleum autem

Exod. 27. istud praefiguratur in Exodo, ubi di-
 citur: Praecepit filiis Israël ut offerant
 & oleum de arboribus oliinarum
 puris-

purissimum. Primò ergo dicendum
est de oleo ad infirmos, sic enim scri-
ptum est in Euangelio : Exeuntes Marc. 6.
prædicabant ut pœnitentiam age-
rent, & Demonia multa eiecibant.
& ungebant oleo multos ægros &
sanabant. Et in Canonica B. Iacobi. Iacob. 5.
bi: Infirmatur quis in vobis? indi-
cat presbyteros Ecclesiæ, & orent
super eum, ungentes oleo in nomine
domini: & si in peccatis sit, dimit-
tentur ei, &c. Vnde patet, sicut ex-
ponit Beda, ab Apostolis hunc mo-
rem fuisse Ecclesiæ traditum, ut
Energumeni, vel alij quilibet ægro-
ti ungantur oleo Pontificali benedi-
ctione consecrato. Consecratur au-
tem istud oleum in ipso officio con-
secrationis corporis & sanguinis do-
mini, non habet proprium officium,
hoc est, nec in capite verba saluta-
tionis, nec Oremus, nec in fine con-
cluditur, nec cetera orationes per

142 DE OFF. EPISC.

Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, sed tantum in nomine Domini IESU CHRISTI.

Verba autem consecrationis ista sunt:

Psal. 103. *Emitte Spiritum tuum paracletum de cœlis in hanc pinguedinem olei, quam de viridi ligno producere dignatus es ad refectiorem corporis. Paracletum, hoc est, consolatorem. Oleum enim istud medellam præstat infirmis. Dolor enim sequitur egritudinem, & consolatio dolorem. Paracletus, autem consolatio interpretatur. Qui mortuus est, non dolet; qui in Christo sanctificatus est, consolatione, quæ ex dolore procedit, non indiget. Et ideo in consecratione olei ad Catechumenos vel olei sancti, id est, Chrismatis paracletus non nominatur: quia Catechumeni quodam modo reputantur inter mortuos, Chrismati verò inter Christi cōsecratos.*

CAP.

CAP. XXXI.

EST aliud oleum, quod dicitur *Tractat de oleo Catechu-
menorū.*
ad Catechumenos, illo inungū-
tur Catechumeni, ut si qua macu-
la inhaerint corpori aut menti, re-
cedant ad tactum olei, sicut patet
ex ipsa oratione, cum dicitur: *U-*
si qua illis inhaerere aduersantium
spirituū reliquia, ad tactum sancti
olei omnes abscedant, & cetera que
sequuntur. Dicuntur aut Catechu-
meni proprie, qui primum de gen-
tilitate veniunt habentes volunta-
tem credendi in CHRISTUM. Et
quia primum praeceptum est ex or-
tationis in Deuteronom. *Audi Deut. 6.*
Israël, Dominus Deus tuus DEVS
vnus est. Inde est ut is, cui per Sa-
cerdotem quasi per Moysen De-
us primum loquitur, Catechume-
nus, id est, audiens nominetur: ut
unum agnoscens Dominum, re-
linquat errores varios idolorum.

Omnes autem baptizati à Ioanne in pœnitentia fuerunt Catechumenorum figura. Isti secundum consuetudinem Ecclesie Romana exorcizantur: deinde accipiunt sal & oleo unguuntur. Exorcismus autem sermo increpationis est contra immundum Spiritum, ut eius virtus pellatur, ne amplius Catechumeno dominetur. Unde potestas Diaboli exorcizatur & insufflatur in eis, ut crepti à potestate tenebrarum, transferantur in regnum Dei per Sacramentum Baptismatis. Hoc

Matt. 17. figurabat iste lunaticus, quem increpabat Iesus, & exiit ab isto demonium. Sal etiam datur eis, ut cõdiantur sapientia, ut non desipiant à fide Christi: nec retrò adspiciant

Gen. 19. sicut uxor Loth, quæ versa est in statuem salis; hoc est, ne retrocedant, nec malum exemplum prebeant, nec in via cum uxore Loth remaneant,

neant, sed se & alios condiant. Quia tamen modo paruuli per se renunciare Diabolo & credere non possunt, per eorum corda & ora, per quos offeruntur, hoc faciunt. Unde congruè promissa est eis medicina salutis, ut in Sacramento fidei baptizentur. Et per alterius fidem Deo reconciliantur, qui per alterius peccatum à Deo alienati esse noscuntur. Et ideo institutum est hoc oleum ad Catechumenos initiandos, & ungendos. Hoc oleo primò in pectore, deinde inter scapulas, deinde baptizandos & ungēdos sancto Chrismate, post baptismum in vertice & in fronte, ut infra patebit.

CAP. XXXXII.

Eodem die consecratur oleum sanctum, quod Chrisma dicitur, cuius figura specialiter fuit unguentum illud quod Moyses in Exodo iubente domino fecit, quo postmodum

De oleo sancto, quod Chrisma appellatur. Exod. 30.

dum primi Aaron & filij eius
 uncti sunt: sed postea Reges eo-
 dem unguento uncti fuerunt. Un-
 de uncti, Domini vocati sunt. Sic-
 Psal. 104 ut scriptum est in Psalmo: Noli-
 te tangere christos meos. Christus
 enim à Chrismate dicitur. Per
 istam enim unctionem Christus fi-
 gurabatur; qui specialiter unctus
 DE I appellatur non oleo visibilis
 materia, sed pro participibus suis
 oleo plenitudinis gratia, quod ab
 ipso descendit in omnes Christia-
 nos: quia unctione Chrismatis
 reddit Ecclesia omnes fideles un-
 ctos. Inde est quod in veteri lege
 soli Reges & Pontifices seu Pro-
 pheta illo sacro oleo ungebantur.
 Nunc uniuersaliter omnis Eccle-
 sia ungitur, ut non discordet cor-
 pus à capite neque re, neque nomi-
 ne. CHRISTVS enim Rex &
 Sacerdos dictus est. De nobis eti-

am dicitur: Vos estis genus electum, regale sacerdotium, & hoc per Christum, qui, sicut dicitur in Apoc. Fecit nos sacerdotes & reges, &c. Bene ergo unguimur Chrismate, ut Christi nomine cōseamur. Unde secundū Aug. in lib. 83. questionū, duo pisces Evangelici duas personas significabant, quæ antiquitus ungebantur, & more pisciū tanquam in procelloso mari, sic in turbulenta populi administratione versabantur.

Apoc. 1.

Apoc. 5.

Aug. lib:

83. quest.

Habet consecratio Chrismatism officium suum ipso die per se, quod inchoatur à Sursum corda, & terminatur ibi; Per Iesum Christum dominum nostrum. Consecratur autem in eo loco, ubi pacem dare solemus: ut pax & concordia regnet in nobis penitus. Olea enim est arbor pacis insignis, ut dicit Isydorus, & ut verba testatur cōsecrationis;

148 DE OFF. EPISC.

- sed pax praefigurata est in nobis ar-*
ca Noë, cum columba attulit ra-
mmum virentis olivæ, significans pa-
cem redditam terræ. Fit autē Chri-
isma ex oleo & balsamo: per oleum
nitor conscientia. Unde & pruden-
tes Virgines acceperunt oleum in
vasis cum lampadibus. Per balsa-
mmum odor bonæ famæ. Unde in Ec-
cles. Sicut balsamum aromatizans
odorem dedit. Habeat ergo Chri-
smandus nitorem conscientia, quan-
tum ad Deū interius; odorem famæ,
quantū ad proximum exterius. De
primo dicitur, Gloria nostra, hoc
est, testimoniū conscientia nostra: de
secundo, Christi bonus odor sumus.
Potest etiam nitor iste referri ad
istum cœlestem splendorem, qui ni-
tebat in vultu Christi, à quo Chri-
sma habet suam virtutem. Unde
Hieron. ad Principiam virginem:
Virgo de virgine, &c. Qui non ex
volun-

voluntate viri, sed ex Deo natus
est. Nisi enim habuisset in vultu
quiddam oculisque sydereum, nus-
quam eum statim sequuti fuissent *Ioan. 18.*
Apostoli, nec qui ad comprehen-
dendum venerant, corruissent. Hoc
est etiam oleum, quod nos incundos
efficit, & serenos, sicut dicitur in *Psal. 103.*
psalm. Ut exhilaret faciem in oleo.

Modus autem huius consecrationis
secundum libellum Romani ordinis
sic notatur: Duo Acoluthi inuolu-
tas ampullas cum syndone alba de
serico, ita ut videri possint, teneant
in brachio sinistro. Et antequam be-
nedicat Episcopus, alat ter in am-
pullam. Ampulla autem quæ cum
Chrismate est, statim cum benedi-
cta, fuerit cooperitur, ut à nemine
nuda videatur. Sed tenente eam
Acolutho omnes per ordinem salu-
tant, dicentes: Ave sanctum Ole-
um. Primò Episcopus, deinde alij.

150 DE OFF. EPISC.

Diony-
sius lib.
de Eccl.
Hierar.

Hoc autē mysterium aliter exponit
Dionysius, aliter Amalasius. Diony-
sius enim in lib. de Eccles. Hierar.

capit. de his quæ fiunt in unguento
dicit: Mystica Chrismatis compo-
sitio significat dominum Iesum exi-
stentē, fontanam copiam diuinariū,
& suauitū susceptionem refundentē
de sua plenitudine diuinissimas fla-
grantias, in quibus ad mentes Dei-
formes, in quas primò recipiuntur
& delectantur in eis, & alijs im-
partiuntur. Chrismatis autem cir-
cumuelatio significat, quod viri spi-
rituales suas virtutes & gratias co-
operiunt propter fugam vane glo-
ria: Chrismatis autem reuelatio
significat mysteria, quæ sunt spiri-
tualibus manifestanda. Ut enim

Thob. 12

dicatur in Thob. Sacramentum re-
gis abscondere bonum est, opera au-
tem reuelare & confiteri honori-
ficum est, & cætera quæ dicuntur
ibidem.

ibidem. Secundum autem Amalassium ampulla cum Chrismate corpus Christi significat assumptum de Virgine, quod, antequam transiret ad Altare crucis, aliquo tempore erat coopertum, & aliquo nudum.

Quando enim fugit Herodem; ac si Matt. 2.
 non esset Rex regum: quando portatus est ad templum, ac si non esset Luc. 2.
 omnipotens: quando parentibus Luc. 2.
 eius redeuntibus ad Hierusalem,
 requisitus est inter cognatos & notos, ac si non esset ubique: quando inuentus est inter Doctores audi- Ibidem.
 ens & interrogans eos, quasi non
 esset fons sapientie. Quodam modo coopertus erat & hoc alba Syn-
 done, scilicet mundissima conuer-
 satione vel sanctissima carne. Nu-
 dum autem erat, quando diuini-
 tatem qua latuerat per mira-
 cula qua faciebat. Nemo e-
 nim poterat facere opera qua
 facie-

152 DE OFF. EPISC.

Matt. 27. faciebat, nisi esset Deus cum eo. Sed
 Marc. 15. postquam transiit ad crucem, nu-
 Luc. 23. dum fuit corpus eius, quod significa-
 Ioan. 19. tur per ampullam nuditatem, quae ab
 Episcopo & eius Diaconibus salu-
 tatur. Postquam verò salutata est
 ampulla à Pontifice & ministris
 cooperitur, ut à nemine nuda videa-
 tur; quia Christus postquam presen-
 tiam corporalem hominibus subtra-
 xit, inuisibilis factus hominibus in
 coelum adscēdit. Quod autem dici-
 tur quod Episcopus ter alat in am-
 pullam, cuius alitus idem sit, quod
 significat Episcopus Spiritum san-
 ctum inhabitare super Christum.

Hec igitur unctio qua inungun-
 tur Christiani post baptismum, se-
 mel in vertice, & semel in fronte.
 Sed licet in Confirmatione exceptis
 spiritalibus unctionibus, quae fiunt
 de isto eodem Chrismate quo utun-
 tur Pontifices siue in celebratione
 ordi-

ordinum, siue in consecratione Regum, siue in benedictione sacrorum vasorum & altarium. Baptizandus igitur in pectore inungitur, ut per Spiritus sancti donum abijciat errorem & ignoratiam, & suscipiat fidem rectam: quia iustus ex fide uiuit. Inter scapulas, ut per Spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam & torporem, & exerceat operationem bonam, ut per fidem sit munditia cogitationum in pectore: per operis exercitium, sit fortitudo laborum in scapulis. In vertice uero ungitur baptizatus, ut sit paratus reddere rationem de fide omnipetenti. Per caput enim mens intelligitur, cuius vertex est ratio. In fronte similiter ungitur baptizatus, ut liberè confiteatur quod credit: quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Unde in fronte, quæ est sedes ueracundie.

Rom. 1.

Rom. 10.

154 DE OFF. EPISC.

*cundie, crux imprimitur, ut talis
Christum confiteri nullatenus ve-
reatur. Vnde scriptum est: Qui me
Luc. 9. erubuerit & meos sermones, hunc
Matt. 10. filius hominis erubescet.
Marc. 8.
2. Tim. 2.*

CAP. XXXXIII.

Ad quid
valeant
Chrisma
& qui
hoc oleo
sancto
consecrē
tur fusi⁹
explicat.

HOC igitur oleo sancto, quod
Chrisma nominatur, confir-
mandus consecratur, in qua confir-
matione datur Spiritus sanctus ad
robur. Et cum ceteras unctiones
simplex Sacerdos valeat exhibe-
re, hanc tamen non nisi summus
Sacerdos, id est, Episcopus debet
conferre: quia de solis Apostolis
legitur, quorum vicarij sunt Epi-
scopi, quod per manuum imposi-
tionem Spiritum sanctum dabant.
Sicut legitur in Actibus Apo-
stolorum: Cum audissent Apo-
stoli, &c. Hoc igitur formam
unam habuit tempore Apostolo-
rum

rum per manus impositionem, sed postmodum secundum constitutum Ecclesie per verborum expressionem. Hæc autem sunt verba quæ profert Episcopus: Confirmo te signo crucis & Chrismate salutis, in nomine Patris, &c. Signo enim crucis dicitur, ut ex ignominia crucis non confundatur confiteri humanitatem. Distinguuntur enim nomina personarum, ut confiteatur trium personarum diuinitatem. Ut autem innotescat ei status suus & Sacramenti effectus dicitur, Chrismate salutis, in hoc perpendens se locum tenere pugilis. **DEVS** autem per potentiam suam hunc pugilem roborat, per sapientiam illuminat, & per bonitatem remunerat. Sic enim pugiles inunguntur ut congregiantur: & sic pugil noster luctans contra vitia & Demones suam impediens.

pedientia Deificationem certando
superans Christi vestigijs conforme
tur, & per hoc salutem cōsequitur.
Istius autem consecrationis soli, sic-
ut dictum est, Episcopi sunt mini-
stri: tamen quia soli Apostoli hoc
Sacramentum instituerunt & ex-
ercuerunt, sicut habetur ex duobus

AA. 19. locis in Actibus Apostolorum, ex
illo, ubi dicitur: Factum est cum
Apollo esset Corinthi, &c. & sequi-
tur: Cum audissent in nomine Do-
mini Iesu, & cum imposuisset illis
manus Paulus, venit Spiritus san-
ctus super istos, & loquebantur lin-
guis, & prophetabant. Et in alio lo-

AA. 8. co, &c. Cum audissent Apostoli,
quia recepit Samaria verbū Dei,
miserunt ad eos Petrum & Ioan-
nem, &c. & sequitur: Imponebant
manus super illos, & accipiebant
Spiritus sanctum. Similiter ad so-
los Episcopos pertinebat hoc Sacra-
men-

mentum. Nam loquentes usualiter subditi possunt aliquid promittere, sed maiorum est illud confirmare: sic initiari potest Neophytus & Catechizari ad fidei rudimenta per Clericos, baptizari per simplices Sacerdotes, confirmari per Episcopos solos, qui successerunt in Ecclesia loco Apostolorum, sicut sæpè dictum est. Unde & hæc omnia confirmat dictum Innocentij dicentis, non ab alio quàm ab Episcopo fieri licere. Nam Presbyteri licet sint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent: hoc autem solis Pontificibus debetur, vel ut cõsignent, vel per habitum sanctum tradant. quod non solum Ecclesiastica consuetudo demonstrat, verum etiam ista lectio Actuum Apostolorum, quæ asserit Petrum & Ioannem esse directos, qui iam baptizatis traderent Spiritum sanctum.

Nam

158 DE OFF. EPISC.

Nam Presbyteri siue extra Episcopum, siue presente Episcopo cum baptizant, Chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum: non tamen frontem ex oleo eodem signare, quod solum debetur Episcopis cum tradunt Spiritum sanctum.

CAP. XXXXIII.

Describit
mysteriū
sex ablu-
tionum,
quæ hoc
die sol-
lemniter
celebra-
bantur.

Ioan. 13.

Sunt & alia multa insignia quæ celebrantur eodem die. Est enim illa dies una de præcipuis sollemnitatibus anni, & ut de cæteris fileamus, de sex ablutioibus quæ eodem die sollemnizant ecclesia, quæ consistunt in tribus: in aqua, in lachrymis & in sanguine. In aqua dupliciter, aut materiali, quod fit in ablutio-
ne pedum, prout in Euangelio Ioannis dicitur, quod illa die misit Iesus aquam in peluim, & lauit pedes disci-

discipulorum suorum, &c. aut
spirituali; de quo in Ecclesiastico: Eccles. 3.

Sicut aqua extinguit ignem, ita
eleemosyna extinguit peccatum. In-
de est quod illa die instituit Domi-
nus lotionem pedum propter com-
mendandam humilitatem, & fie-
ri contingit eleemosynarum lar-
gitionem propter charitatem. Se-
cunda ablutio fit in lachrymis,
sive sint lachrymae materiales, quae
profluunt ex arboribus ad conse-
crationem Sacramentum, ad unctio-
nem fidelium: Balsamum enim est
gummi fluens ab arbore, ex quo
cum oleo conficitur Chrisma, per
quod intelligitur, ut dictum est, con-
scientia & fama, quae sunt animae
mundamina: sive poenitentiales,
quae fluunt ex oculis ad lamentum
in reconciliationem poenitentium.
Tertia ablutio fit in sanguine, quae
duplex in illa die similiter intelli-
gitur:

gitur: una est enim sanguinis in precium, altera sanguinis in nostra fragilitatis remedium. Idem enim sanguis Christi, qui semel effusus est in precium, quotidie sacrificatur in altari in remedium: de quo sanguine

Luc. 22. dictum est: Hic calix novi Testa-

Matt. 26. menti in meo sanguine. De cuius

Marc. 14. mundamine iterum scriptum est:

Apoc. 1. Dilexit nos, & lauit nos à peccatis

nostris in sanguine suo. Inde est quod propter reuerentiam sacrae un-

ctionis, quæ eadem die conficitur, Gloria in excelsis sollemniter decan-

tatur, & cum Gloria patri illo die dicitur. Triduo enim Dominus ia-

cuit in sepulchro, à parte totum significando. Unde scriptum est: Sic-

Matt. 12. ut fuit Ionas tribus diebus & tribus

Ionæ 2. noctibus in ventre ceti: ita erit filius

hominis tribus diebus, & tribus noctibus in corde terre. Quod ex-

ponens D. August. in 1. libro que-

stio-

stionū Euangeliorum dicit: Sexta
feria diei partē qua sepultus est cū
præterita nocte, ꝑ nocte & die acci-
piens, hoc est, pro toto die. Sabbatū
nocte & die, & noctē dominicā cum
eodē die illucescente, ac per hoc acci-
piendo partē pro toto, habes triduū
& tres noctes. Triduo ergo nostro
sepulturam eius ad memoriā redu-
cimus, quam non recolimus celebrā-
do, nisi addatur cum sexta feria &
septima et quinta. Dominica enim,
nox in magna gloria celebratur,
sicut patet omnibus, qui morem no-
stræ Ecclesiæ tenent, ut dicit Aug.
in sermone quem facit ad populum
in vigilijs Paschæ. Per tres igitur
dies, id est, quinta feria, sexta & se-
ptima triduanam sepulturam Do-
mini celebramus. & ideo ut confor-
memur humilitati sepulture eius
excelsa nostra dimittimus, campa-
nas, Gloria patri non dicimus. Hæc

H

sunt

162 DE OFF. EPISC.

sunt ergo, quæ in die cœna facimus, oleum ad triplicem usum consecramus, corpus Domini usq; in crastinum reseruamus, gloria patri non dicimus, pœnitentes absolvimus, pedes fratrum & pauimenta Ecclesiæ lauamus, & altaria denudamus, osculum etiam pacis non damus, ne videamur applaudere factò Iudæ,

Matt. 26. *qui osculo tradidit Christum. denudantur altaria, quia discipuli reli-*

Ibidem. *cto Christo domino fugerunt, qui significantur per altaris vestimenta.*

Ioan. 13. *In lotionem pedum imitamur Christi humilitatem & factum, sicut sonat istius diei Euangelium. Lauantur altaria vino & aqua: quia ex latere Christi exierunt duo Sacramenta, sanguis redēptionis, & aqua ablutionis, per quæ mundatur ecclesiæ: quæ sunt Baptismus & Eucharistia. Corpus domini reseruatur à quinta feria usq; ad Parasceven: quia cū in*

Parasce-

Parasceue nō conficiatur corpus do-
mini, qui cōmunicare voluerint ha-
bent sacrificium ex die priori.

CAP. XXXV.

Quoniam dies illa quæ Cœna dicitur, quartadecima dies est primi mensis, quando agnus Paschalis secundum legem ad vespērā immolabatur, & de eius sanguine uterq; postis cū superliminaribus tiniebatur. Ideò dies illa cœna domini dicitur, quando dominus post completum Pascha typicum ad verum Pascha transiens, mysterium corporis & sanguinis sui primum Apostolis dedit, cū proditor precium sanguinis à Iudeis accipiens CHRISTI sanguinem vendidit. Unde eo die

Cur hæc dies dicta sit cœna domini perpulchrè do-
cet.
Exod. 12.

Matt. 26.

Sacramentum altaris dominus instituit: quod in memoriam passionis dominicæ Christianus populus colit. Unde illo die præcipuè sermo debet fieri vel de Sacramento altaris,

vel de dilectione Christi. Potest igitur thema istud proponi, quod scribitur in Apocalypsi, ex utraq³ parte fluminis lignum vite afferens fructus duodecim per singulos menses, &c.

CAP. XXXVI.

Diem cœ
næ sequi
tur Para-
sceue
Domini,
& quid
eo die fi-
at, aperit

Deut. 8.

Matt. 27.

Sequitur de Parasceue domini, qua sollemnis habetur, quia illo die Christus patiebatur, & populus qui per lignum fuerat exclusus, renocaretur. Parasceue autem preparatio dicitur: quia tunc Iudæi preparabant cibos, quibus in Sabbato vescerentur. Sicut de Manna quondam dicebatur, quod duplum in sexta feria colligebatur, quia in Sabbato non permittebatur colligi. Circa horam nonam ad Ecclesiam cōueniunt fideles, representantes hoc quod Ioseph & Nicodemus venerunt ad sepeliendum dominum. Legitur autem primò le-
Etio

*Etio ex Osea Prophet. Hi scilicet
 in tribulatio sua manè consurgent
 ad me, venite & reuertamur ad
 Dominū: quia ipse coepit, & sanabit
 nos, percutiet, & curabit nos; viui-
 ficabit nos post duos dies, & tertia
 die suscitabit nos. Ibi apertè agitur
 de Christi resurrectione, ut passio
 Christi non terreat, quos spes resur-
 rectionis letificat. Postea sequitur
 Tractus de Abacuc, qui apertius de Abac. 3.
 passione pphetavit, ubi dixit: Cor-
 nua in manibus eius. Postea legitur Exod. 12.
 lectio Exod. de agno Paschali, per
 quod intelligitur immolatio IESV
 Christi: secundum autem Ioannem
 passio, hac de causa, quia Ioannes
 presens fuit, quando Christus in Ioan. 19.
 cruce pendens matrem virginem
 virgini commendauit, vnde con-
 gruum testimonium ferre potuit.
 Eadem die sunt spirituales oratio-
 nes pro omni statu Ecclesie: quia
 H 3 Christus*

- Christus postquam oravit pro discipulis, dixit: Domine, non pro eis rogo tantum, sed pro his qui per verbum eorum credituri sunt in me. In oratione autem qua fit pro Iudæis genua non flectimus: quia ipsi flectentes genua Domino illudebant. Notandum etiam quod illa die corpus Domini non conficitur, cuius plures causæ super illud Hierem.*
- Thren. 2.** *rem. Repulit Dominus Altare suum, assignantur. Hæc autem causa ad præsens sufficiat, quia illa die hostia sine velamine est oblata. Ideo illa die sub velamine non offertur. Notandum autem quod quando Crux ante populum deferatur, quod tres Antiphonæ decantantur, scilicet, Popule meus, quia eduxite, &c. quod significat triplicem scripturam tituli. erat enim scriptus Hebraicè, Gracè, & Latine. A choro autem tantum respondetur*
- Ioan. 17.**
- Matt. 27.**
- Mich. 2.**

detur gracie & latinè, quoniã adhuc
tertia lingua, scilicet Hebræa silet.

Quod verò Crux eo die discooperi-
tur, significat mysteria legis in mor-
te Christi esse reuelata. Tenebra Ioan. 19.
autem quæ facta sunt eo moriente
significat cecitatem Iudaorũ. quod
verò os ex eo non est comminutum,
significat quod virtus eius ex passio-
ne non est comminuta. Scissio au- Matt. 27.
tem veli, reserationem significat
figurarum, quasi autem in silentio
finitur officium: quia nondum Ec-
clesiæ redditum est caput suum.

CAP. XXXXVII.

PRelibatus quibusdam genera-
libus ad Parasceuen pertinenti-
bus quædam specialia sunt ponenda,
& quædam generalia ad tres dies
pertinentia. Primò de speciali-
bus. Notandum ergo quod in die
Parasceues Missa non celebra-
tur adducit.

Postquã
quædam
generalia
ad Para-
sceuẽ per-
tinentia
descripsit
nunc cõ-
sequẽter
quædam
specialia

tur. Unde decretum Innocentij est,
 dicentis: Constat Apostolos biduo
 isto in tristitia & in mœrore fuisse,
 & propter metum Iudæorum se oc-
 culuisse. Biduum memoratur, ut
 traditio Ecclesiæ habeat isto biduo
 sacramenta penitus non celebrari:
 & loquitur de sexta feria & septi-
 ma. Illa igitur sexta die corpus Chri-
 sti non conficitur specialiter, quia
 pro nobis, sicut dictum est, Christus
 sine figura immolabatur: & quia
 illo sublatus est sponsus Ecclesiæ cum
 descenderit ad inferos tali die. Illo
 autem die specialiter crux adora-
 tur, quæ ab adstantibus ante Altare
 osculatur & salutatur. Ipsa enim
 est, ut dicit Chrysost. glorificanda
 & adoranda, dicit enim: Crux est
 spes Christianorū, resurrectio mor-
 tuorum, cæcorum dux, desperato-
 rum via, claudorum baculus, con-
 solatio pauperum, refrenatio divi-
 tum.

Chryso-
 stomus.

tum, destructio superborum, malè
 uiuentium poena, aduersus demo-
 nes triumphus, denictio diaboli, ado-
 lescentium padagogus, sustentatio
 inopum, spes desperatorum, navi-
 gantium gubernator, periclitantiū
 portus, obsectorum murus, pater or-
 phanorum, defensor viduarum, in-
 storum consiliarius, tribulorum
 requies, paruulorum custos, virorū
 caput, senum finis, lumen in tene-
 bris, sedentium regum magnificen-
 tia, scutum perpetuum, insensato-
 rum sapientia, libertas seruorum,
 Imperatorum Philosophia, lex im-
 piorum prophetarum, annunciatio
 Apostolorum, martyrum gloriatio,
 monachorum abstinentia, virginū
 castitas, gaudium sacerdotum, Ec-
 clesie fundamentū, orbis terra cau-
 tela, templorum destructio, idolo-
 rum repulsio, scādalum Iudeorum,
 perditio impiorum, inualidorum

Hier. in
Epist ad
Ephes.

Philip. 2.

virtus, agrotantium medicus, eman-
datio leproforum, paraclytorum re-
quies, esuriētium panis, sitientium
fons, nudorum protectio, de qua
Hieronymus in tractatu Epistola
ad Ephesios: Crux CHRISTI
non solum nobis, sed & Angelis
cunctisq; in cælo virtutibus pro-
fuit & aperuit Sacramentum,
quod antea nesciebant. Quia er-
go illo die quo crucem osculamur
humiliatus est pro nobis usque ad
mortem crucis; bene congruum est,
ut tota deuotione ante crucem pro-
sternamur, nō creaturam aliquam
colendo, sed ipsum qui in ea passus
est odorando: & illud vexillum re-
gium CHRISTI sanguine rubrica-
tum, venerandum, ut corpore pro-
sternamur ante crucem, & mente
ante Deum. quod sonat illud, quod
adorando dicere debemus: Crucem
tuam adoramus Domine, & san-
ctam

Etiam Resurrectionem tuam lauda-
 mus & glorificamus. Et Beatus Hier. in
 Hieronymus in libro de vita Pau- libro de
 la: Prostrata erat ante crucem vita Pau
 quasi Dominum in cruce penden- læ.
 tem cerneret. Hoc enim signum
 bellicum inter alia preciosius erat,
 eò quòd Imperatorem pracedere
 & adorari à militibus solebat.
 Scribit etiam Beda in libro histo- Beda in
 ria Anglorum, quod Osualdo fi- lib. hist.
 deli regi & Christianissimo, qui in Anglo-
 periculo positus, subito fecit cru- rum.
 cem: eaque adorata ab ipso & ab
 uniuerso exercitu suo, post oratio-
 nis effusionem consequutus est vi-
 ctoriam. Et Sedulius de ipsa Sedulius
 in Paschali carmine: Quattuor lib. 4.
 inde plagas quadrati colligit or-
 bis: Splendidus auctoris de vertice
 fulget Eous. Occiduo sacre lambun-
 tur sydere planta, Arcum dextra
 tenet, medium laua erigit axem.

- Unde non immerito crux viuifica nominatur: quia sicut primus Adā qui fuerat causa perditionis, per quatuor partes mūdi dispersus erat: sic secundus Adam, qui causa est saluationis, quatuor partes mundi statu sui corporis comprehendit in ligno. Tres autem adorationes facimus: quater propter nos fuit Christus illusus: primo, flexis genibus velata eius facie in atrio Pontificis; secundo, ante pratorium quando illo
- Matt. 26. tradito Iudeis à Pilato, ut crucifigerent eum, milites pleclentes coronam de spinis, flexis genibus illudebant ei: tertio, quando transeuntes
- Matt. 27. dicebant Christo in cruce: Vah qui destruis templum Dei, &c. Tripliciter autem crucifixus legitur Dominus illo die: Hora tertia linguis Iudaorum dicentium; Tolle, tolle, crucifige eum: hora sexta, cum
- Ibidem. positus fuit in cruce: hora nona, quan-

quando expiravit. Eadem hora per totum annum ad celebrandum Missas canonicè sunt instituta, quæ Christi passionem mysticè representant. Unde diebus festis hora tertia; diebus profestis, hora sexta; & in ieiunijs hora nona celebratur Missa. Sunt & alia quadam generalia ad hoc triduum pertinentia, ut tres vigilie trium noctium, quæ tres horas generalis eclipsis designant, quando, teste Evangelio Luca, sol obscuratus est, & tenebrae factæ sunt super uniuersam terram ab hora sexta usq; ad horam nonā: quod infideles accidisse dicebant naturaliter, non miraculose. Quod esse non potest, sicut patet in Epistola Dionysij ad Apollopheanem. In memoriam igitur illius eclipsis, quæ fuit horis tribus, & nos tenebras tribus noctibus facimus & candelas accendimus, & successinè eas

Luc. 23.

Dionysij
us ad A-
pollo-
phanem.

H 7 extingui-

extinguimus, ut defectum fidei Apostolorum significemus. In Threnis Thren. 3. Hier. legimus; quia sicut Hieremias Iosia mortem deploravit, sic nos Christi passionem. Diurnum officium silenter dicitur, sed nocturnum altè cantatur. Nocturnum enim officium significat vaticinium prophetarum, qui alta voce quæ de Christo ventura erant, prædixerunt. Hora autem diei, quibus in Evangelio comparantur Apostoli, cantantur submissè: quia prædicatione eorum cessavit in passione. Ad Benedictus autem dicitur antiphona voce terribili & alta, significans cohortis tumultum, quam adduxit Iudas, quando cū gladijs & fustibus tradidit Christum. Ignis autē qui reservatur, significat Christi divinitatem, quæ licet occultaretur, non tamen exstinguebatur.

Post Parasceuen sequitur sabbatum sanctum. Sicut enim completis operibus creationis die septimo requieuit Dominus ab omni opere quod patrarat: ita completis operibus recreationis septima die Dominus in sepulchro requieuit. Incipit autem officium illius diei à benedictione cerei, quæ à Diacono debet fieri, sicut præceptum est ex constitutione Papæ Zozymi. Significatur autem iste cereus per columnam nubis, quæ filios Israël in nocte illuminauit. Unde in benedictione cerei dicitur: Hæc igitur nox est, quæ peccatorum tenebras columna illuminatione purgauit. Secundum autem consuetudinem Romanæ Ecclesiæ eodem die benedicitur cera oleo mista, & inde debent agni fieri usq; ad octauas paschæ reseruandi: in qui-

Absolutis Parasceues mysterijs tandem peruenit ad sabbatum sanctum: cuius quoque mysteria nunc aperit & enarrat. Gen. 2. Matt. 27.

in quibus omnibus significatur agnus pro nobis immolatus ad memoriam reducendus. Ea verò die generalis in Ecclesia celebratur Baptismus, eò quòd suam efficaciam sortitus sit ex passione Iesu Christi. Unde legitur prima lectio de Genesi, qua pertinet ad sanctificationem Baptismi. Unde scribitur: Spiritus domini ferebatur super aquas. *Gen. i.* Alia autem de causa legitur lectio de Genesi, scilicet: In principio creavit Deus cælum & terram, &c. *Ibidem.* quia mystice per opera creationis intelliguntur opera recreationis, quibus completis eadem die requievit Saluator. Leguntur autem lectiones sine titulis, tum quia Christus caput nostrum nondum est nobis redditum; tum & propter Neophytos, qui nondum etiam habent notitiam scripturarum, quibus non expedit præmittere nomina librorum.

rum. Secunda lectio similiter pertinet ad Baptismum, quæ est ex Exod. 14.
Exod. Hoc, scilicet, factum est in
vigilia matutina, &c. ubi agitur de

submersione Aegyptiorum, & de
transitu maris rubri; per quæ figu-
ratur remissio peccatorum in ba-
ptismo, & transitus de tenebris pec-
catorum ad pœnitentia desertum.

Cum enim, teste Apostolo, Christus
mortuus sit propter peccata nostra,
& resurrexit propter iustificatio-
nem nostram; debemus & nos trans-
ire de morte culpæ ad vitam gloriæ,
de Aegypto, id est, de tenebris pecca-
torum, debemus transire ad clari-
tatem virtutum. Notandum autem
quod officium huius diei in vespera
debet celebrari, quia pertinet ad re-
surrectionem. Similiter & vigilia
illius noctis non debent appellari te-
nebræ, sed potius gloria resurrectio-
nis. Tertia lectio legitur de Esaia:

Appre-

- Esa. 4.** *Apprehendent septem mulieres virum unum, &c. In qua ostenditur quod gratia spiritus sancti & dona septem in Baptismo dentur baptizatis, plenissime tamen fuerunt in Christo. Unde super prædictum locum Esaia dicit Origenes: Spiritus sanctus in alijs sanctis inuenit hospitium tribulationis, in solo Christo habuit domicilium quietis.*
- Deut. 31.** *Quarta verò lectio est Deuteronomi: Hoc scilicet scripsit Moyses canonicum, & docuit filios Israël, quæ pertinet ad instructionem renatorum. Quinta verò lectio est Baruch: Hæc scilicet audi Israël madata vita, &c. ubi agitur de promissione premiorum, quæ per Christi passionem baptizatis fidelibus largiuntur. Lectis autem lectionibus vadit processio ad fontes cum latanijs. Immittitur autem ceruus fonti, ad designandum quod tactu sue mundissimæ carnis*
vini

vim regeneratiuam contulit aquis.
 Præterea ceruus significat colum-
 nam ignis & nubis, quæ filiis Israël Exod. 13.
 præstabat refrigerium contra ca-
 lorem, & illuminationem contra
 tenebras noctis. Sic virtute Christi
 datur baptizatis refrigerium con-
 tra incentiu vitiorum, & illumi-
 nationem contra tenebras cecitatis
 & ignorantie. Sanctificatis autem
 fontibus redit processio ad chororum
 cum letanijs; & sine introitu à Ky-
 rieleyson in officium Missæ, quod
 pertinet ad gloriam resurrectionis.
 Postea verò alta voce cantatur
 Gloria in excelsis, & tunc pul-
 santur omnes campanæ in signum
 vniuersalis lætitiæ de resurrectio-
 ne. Postea legitur Epistola ad
 Coloss. Si consurrexistis cum Chri- Colos. 3.
 sto, &c. Postea alta voce cantatur
 Alleluia. Et quia grandis re-
 stat labor post primam resurre-
 ctio-

ctionem donec veniatur ad secundam, ideò sequitur Tractus: Laudate dominum, &c. Postea verò legitur Euangelium secundum Matt. Vespere autem sabbati, &c. Illa die non cantatur Offerenda: quia oblatus est Christus, qui est vera hostia, & propter hoc quod sancte mulieres latenter & cum silentio ad monumentum venerunt cum aromatibus. In illa Missa osculum pacis non datur; quia Christus qui est pax nostra, nondum à mortuis suscitatur.

Explicit Tractatus de officio Ecclesie.

ERRORES INCURIA

*operariorum admissos sic
corrigo.*

<i>Colum.</i>	<i>Lin.</i>	<i>Lege.</i>
6. <i>Epistola nuncup.</i>	22.	<i>Hostensi.</i>
12.	3.	<i>Agonotheta.</i>
19.	14.	<i>servandum: quàm.</i>
27.	22.	<i>expediuntur.</i>
27.	22.	<i>negotijs.</i>

Reliquos candido Lectori relinquo.

